

ΕΠΙΣΗΜΗ ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ

TRADUCTION OFFICIELLE

OFFICIAL TRANSLATION

— 1 —

No Φ.093.18/3239

ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΗΣ

ΕΥΡΩΠΑΙΚΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ ΑΝΘΡΩΠΙΝΩΝ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ

Υπόθεση I.M. κατά Ελληνικού Δημοσίου

(10/1993/405/483-484)

Απόφαση

Στρασβούργο, 9 Δεκεμβρίου 1994

Μεταφραστικό Γραφείο Υπουργείου Εξωτερικών, Αθήνα.

Bureau des Traductions du Ministère des Affaires Etrangères
de la République Hellénique, Athènes.

Hellenic Republic - Ministry of Foreign Affairs
Translation Office, Athens.

ΕΠΙΣΗΜΗ ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ

TRADUCTION OFFICIELLE

OFFICIAL TRANSLATION

— 2 —

No Φ.093.18/3239

ΕΥΡΩΠΑΙΚΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ ΑΝΘΡΩΠΙΝΩΝ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ

Υπόθεση I.M. κατά Ελλάδος

(10/1993/405/483-484)

Απόφαση

Στρασβούργο

9 Δεκεμβρίου 1994

Η παρούσα απόφαση θα υποβληθεί σε τυπογραφικό επανέλεγχο πριν την τελικής της αναπαραγωγή σε τελική μορφή ως Τόμος 301-A της Σειράς A των Δημοσιεύσεων του Δικαστηρίου. Η σειρά αυτή είναι διαθέσιμη από τον εκδότη Carl Heymanns Verlag KG (Luxemburger Strasse 449, D - 5000 Κολωνία 41), ο οποίος και θα φροντίσει για την διανομή της, σε συνεργασία με τους πράκτορες ορισμένων χωρών που αναφέρονται στην επομένη σελίδα.

Μεταφραστικό Γραφείο Υπουργείου Εξωτερικών, Αθήνα.

Bureau des Traductions du Ministère des Affaires Etrangères
de la République Hellénique, Athènes.

Hellenic Republic - Ministry of Foreign Affairs
Translation Office. Athens.

ΕΠΙΣΗΜΗ ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ

TRADUCTION OFFICIELLE

OFFICIAL TRANSLATION

— 3 —

No Φ.093.18/3239

Κατάλογος Πρακτόρων

Βέλγιο: Etablissements Emile Bruylant (rue de la Regence 67, B
- 1000 Βρυξέλλες)

Λουξεμβούργο: Librairie Promoculture (14 rue Duchscher (place
de Paris) B.P. 1142, L - 1011 Luxembourg-Gare)

Ολλανδία: B.V. Juridische Boekhandel & Antiquariaat A Jong-
bloed & Zoon (Noorderdeinde 39, NL - 2514 GC, Χάγη)

Μεταφραστικό Γραφείο Υπουργείου Εξωτερικών, Αθήνα.

Bureau des Traductions du Ministère des Affaires Etrangères
de la République Hellénique, Athènes.

Hellenic Republic - Ministry of Foreign Affairs
Translation Office, Athens

ΕΠΙΣΗΜΗ ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ

TRADUCTION OFFICIELLE

OFFICIAL TRANSLATION

— 4 —

No Φ.093.18/3239

Υπόθεση I.M. κατά Ελλάδος.¹

Το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, συνεδριάζον σύμφωνα με το Άρθρο 43 της Συμβάσεως για την Προστασία των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και των Θεμελιωδών Ελευθεριών ("η Σύμβαση") και τις οικείες διατάξεις των Κανόνων του Δικαστηρίου, ως Τμήμα Δικαστηρίου αποτελούμενο από τους εξής δικαστές:

κ R Ryssdal, Πρόεδρος

κ B Walsh

κ A Spielman

κ N Βαλτικός

κα E Palm

κ I Foighel

κ A N Λοϊζου

κ A B Μπάκα

κ L Wildhaber

και επίσης από τον κ M.-A. Eissen, Γραμματέα, και τον κ H Petzold, Αναπληρωτή Γραμματέα,

Συνεδριάζαν ιδιαιτέρως στις 28.1.1994, 24.3.1994, 24.8.94 και 21.11.1994,

¹ Σημείωση του Γραμματέως: Η υπόθεση φέρει τον αριθμό 10/1993/405/483-484. Ο πρώτος αριθμός είναι η θέση της υποθέσεως στον κατάλογο των υποθέσεων που υπεβλήθησαν στο Δικαστήριο μέσα στο οικείο έτος (δεύτερος αριθμός). Οι τελευταίοι δύο αριθμοί δείχνουν την θέση της υποθέσεως στον κατάλογο των υποθέσεων που υπεβλήθησαν στο Δικαστήριο από της δημιουργίας του και στον κατάλογο των αντιστοίχων αιτήσεων προς την Επιτροπή.

Ανακοινώνει την εξής απόφαση που εξεδόθη την τελευταία εκ των ως άνω ημερομηνιών:

ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ

1. Η υπόθεση παρεπέμφθη στο Δικαστήριο από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων ("η Επιτροπή") στις 7.4.1993 εντός της τρίμηνης περιόδου που ορίζει το Άρθρο 32, παράγραφος 1, και το Άρθρο 47 της Συμβάσεως. Εισήχθη με δύο αιτήσεις (Αριθ. 13092/87 και Αριθ. 13984/88) κατά της Ελληνικής Δημοκρατίας που κατέθεσαν στην Επιτροπή δυνάμει του Αρθρου 25 οκτώ Ι.Μ.

Το αίτημα της Επιτροπής ανεφέρετο στα Άρθρα 44 και 48 και στην δήλωση διά της οποίας η Ελλάς αναγνώριζε την αναγκαστική δικαιοδοσία του Δικαστηρίου (Άρθρο 46). Το ζητούμενο της αιτήσεως ήταν να εκδοθεί μια απόφαση σχετικά με το εάν τα πραγματικά περιστατικά της υποθέσεως συνιστούσαν παραβίαση εκ μέρους του Καθ'ού Δημοσίου των υποχρεώσεών του δυνάμει των Αρθρων 6, 9, 11, 13 και 14 της Συμβάσεως και του Αρθρου 1 του Πρώτου Πρωτοκόλλου.

2. Απαντώντας στο ερώτημα που έγινε σύμφωνα με το Άρθρο 33 παράγραφος 3(δ) του Κανονισμού του Δικαστηρίου, οι αιτούσες Ιερές Μονές εδήλωσαν ότι επιθυμούσαν να παραστούν στην διαδικασία και όρισαν δικηγόρους για να τις εκπροσωπήσουν (Άρθρο 30

Μεταφραστικό Γραφείο Υπουργείου Εξωτερικών, Αθήνα.

Bureau des Traductions du Ministère des Affaires Etrangères
de la République Hellénique, Athènes.

Hellenic Republic - Ministry of Foreign Affairs
Translation Office, Athens.

των Κανονισμών).

3. Το συσταθέν Τμήμα του Δικαστηρίου περιελάμβανε ex officio τον κ Βαλτικό, εκλεγμένο δικαστή Ελληνικής υπηκοότητας (Άρθρο 43 της Συμβάσεως), και τον κ Ryssdal, Πρόεδρο του Δικαστηρίου (Κανονισμός 21 παράγραφος 3(β)). Στις 23.4.1993, παρουσία του Γραμματέως, ο Πρόεδρος ανέσυρε διά κληρώσεως τα ονόματα των άλλων επτά μελών, ήτοι των κ B Walsh, κ R Macdonald, κ A Spielman, κ I Foighel, κ A N Λοϊζου, κ A B Μπάκα και κ L Wildhaber (Άρθρο 43 στο τέλος της Συμβάσεως και Κανονισμός 21 §4). Μεταγενεστέρως ο κ R Macdonald, λόγω αδυναμίας παραστάσεως, αντικαταστάθηκε από την κα E Palm, αναπληρώτρια δικαστή (Κανονισμοί 22 §1 και 24 §1).

4. Ο κ Ryssdal, ως Πρόεδρος του Τμήματος (Άρθρο 21 §5 του Κανονισμού) και μέσω του Γραμματέως διαβουλευθήκε με τον Εκπρόσωπο της Ελληνικής Κυβερνήσεως ("η Κυβέρνηση"), τους δικηγόρους των αιτουσών Ιερών Μονών, τον Εκπρόσωπο της Επιτροπής σχετικά με την οργάνωση της διαδικασίας (37 §§ 1 και 38 του Κανονισμού). Εις εφαρμογή της αποφασισθείσης διαδικασίας, ο Γραμματέας έλαβε τα υπομνήματα της Κυβερνήσεως στις 11.10.1993 και των αιτουσών Ιερών Μονών στις 23.11.1993. Την τελευταία αυτή ημερομηνία ο Γραμματέας της Επιτροπής ενημέρωσε τον Γραμματέα ότι ο Εκπρόσωπος θα υπέβαλε τις παρατηρήσεις του κατά την ακροαματική διαδικασία.

5. Σύμφωνα με την απόφαση του Προέδρου, η ακροαματική διαδικασία έλαβε χώραν δημοσία στο Κτίριο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων

Μεταφραστικό Γραφείο Υπουργείου Εξωτερικών, Αθήνα.

Bureau des Traductions du Ministère des Affaires Etrangères
de la République Hellénique, Athènes.

Hellenic Republic - Ministry of Foreign Affairs
Translation Office, Athens.

No Φ.093.18/3239

στο Στρασβούργο, στις 26.1.1994. Το Δικαστήριο διεξήγαγε προηγουμένως μια προπαρασκευαστική συνεδρίαση.

Ενώπιον του Δικαστηρίου ενεφανίσθησαν:

(α) για την Κυβέρνηση

ο κ Π Γεωργακόπουλος, Πάρεδρος του
Νομικού Συμβουλίου του Κράτους

Εκπρόσωπος

η κα Κ Γρηγορίου, Νομικός Σύμβουλος του
Νομικού Συμβουλίου του Κράτους

Συνήγορος

(β) για την Επιτροπή

ο κ J.-C. Geus

Εκπρόσωπος

(γ) για τις αιτούσες Ιερές Μονές

ο κ Π Μπερνίτσας, δικηγόρος

ο κ Δ Μιρασγέζης, δικηγόρος

Συνήγορος

Το Δικαστήριο άκουσε τις εισηγήσεις τους καθώς και τις απαντήσεις τους στις δικές του ερωτήσεις.

ΠΡΟΣ ΤΑ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΑ ΠΕΡΙΣΤΑΤΙΚΑΤα περιστατικά της υποθέσεωςΑ. Το γενικό ιστορικό υπόβαθρο1. Η απόκτηση της περιουσίας των Ιερών Μονών

6. Οι αιτούσες Ι.Μ. , που ιδρύθηκαν μεταξύ ενάτου και δεκάτου τρίτου αιώνας, συσώρευσαν σημαντική περιουσία, ιδιαιτέρως διὰ δωρεών που έγιναν πριν την δημιουργία του Ελληνικού Κράτους το 1829, μεγάλο όμως μέρος αυτής της περιουσίας απαλλοτριώθηκε κατά τα πρώτα χρόνια της ύπαρξης του Κράτους. Ακόμη και τα ίδια τα μοναστήρια έδωσαν ολόκληρες εκτάσεις γης στο Κράτος ή σε ακλήρους. Κατά την διάρκεια της Βυζαντινής Αυτοκρατορίας και της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας οι Ι.Μ. και γενικά τα θρησκευτικά ιδρύματα ήταν ίσως τα μόνα ιδρύματα που επιτελούσαν σημαντικό κοινωνικό, πολιτιστικό, και εκπαιδευτικό έργο. Ακόμη και τον δέκατο ένατο αιώνα, μετά την δημιουργία του σύγχρονου Ελληνικού Κράτους συνέχισαν να διαδραματίζουν αυτό το έργο.

Το Δημόσιο ποτέ δεν αμφισβήτησε την κυριότητά τους, οι δε Ιερές Μονές πάντοτε βασίζονταν στην χρησιμότητά ως επικουρικό τρόπο απόδειξης της ιδιοκτησίας τους, ιδιαιτέρως στις περιπτώσεις όπου οι Βυζαντινοί ή Οθωμανικοί τίτλοι κυριότητας δεν υπήρχαν ή είχαν καταστραφεί. Πολλάκις το Δημόσιο έχει δημοσιεύσει διατάγματα στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως με τα οποία αναγνωρίζει την ιδιοκτησία τους (διατάγματα της 25 Ιανουαρίου, 28

και 31 Μαρτίου, 14 Ιουνίου, 4 και 18 Αυγούστου 1933, κλπ.).

7. Πέρα από την περιουσία που συγκεντρώθηκε ανά τους αιώνες κατ' αυτόν τον τρόπο, οι Ι.Μ. απέκτησαν πολλά κτήματα και κτίρια πió πρόσφατα είτε από δωρεές και κληροδοτήματα είτε με αγορές.

8. Βάσει του Νόμου 4684/1930, τα κτήματα και τα κτίριά τους κηρύχθηκαν είτε "εκποινητέα περιουσία" είτε "διατηρητέα περιουσία".

Η δεύτερη κατηγορία περιλάμβανε την περιουσία που θεωρήθηκε αναγκαία για τις ανάγκες κάθε Ι.Μ. με αναφορά μεταξύ άλλων και στον αριθμό των μελών της και στην ιστορική αξία της ως τόπου προσκύνησης και οι περιουσίες απαριθμήθηκαν σε ένα διάταγμα που εγκρίθηκε κατόπιν προτάσεως του Υπουργού Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων. Η ευθύνη της διαχείρισης της διατηρητέας περιουσίας ανατέθηκε στις Ι.Μ. και η άσκησή της διείπετο από ένα διάταγμα της 5 Μαρτίου 1932. Το διάταγμα αυτό προέβλεπε μεταξύ άλλων ότι το εισόδημα από την διαχείριση θα χρησιμοποιείτο για την κάλυψη των ελλειμμάτων των Ι.Μ. , την επισκευή και συντήρηση των κτιρίων και για την προώθηση εκπαιδευτικών και ευαγών σκοπών.

Η ευθύνη για την διαχείριση της εκποινητέας περιουσίας ανατέθηκε στον Οργανισμό Διοικήσεως Εκκλησιαστικής Περιουσίας.

9. Το Σύνταγμα του 1952 εξουσιοδότησε την κυβέρνηση να απαλλοτριώσει γή προς όψελος των άκληρων γεωργών και κτηνοτρό-

των για περίοδο τριών ετών από της θέσεώς του σε ισχύ. Σε εκτέλεση αυτής της μεταβατικής διατάξεως (Αρθρο 104), η Ελληνική Ορθόδοξη Εκκλησία και το Δημόσιο συνήψαν μία συμφωνία η οποία κυρώθηκε από το Δημόσιο με το διάταγμα 2185 της 8 Οκτωβρίου 1952. Το Αρθρο 36 § 5 αυτού του διατάγματος εδήλωνε κατ' ουσίαν ότι το Δημόσιο θα παραιτείτο του λοιπού από τα δικαιώματα που είχε δυνάμει του Αρθρου 104 του Συντάγματος αναφορικά με την απαλλοτρίωση ή την αναγκαστική μίσθωση περιουσίας της Ελληνικής Εκκλησίας.

Με την συμφωνία, η οποία κάλυπτε "την αγορά από το Δημόσιο κτημάτων της Ελληνικής Ορθόδοξης Εκκλησίας προς απόδοσή τους σε άκληρους γεωργούς και κτηνοτρόφους", η Εκκλησία και οι Ι.Μ. θα έδιναν στο Δημόσιο τα τέσσερα πέμπτα των γεωργικών κτημάτων τους και τα δύο τρίτα των βοσκοτόπων τους και θα ελάμβαναν σε αντάλλαγμα το ένα τρίτο της πραγματικής αξίας αυτής της περιουσίας. Επισυνάπτοντο καταστάσεις όπου ανέφεροτο ο τύπος, η θέση και η έκταση των τοιουτοτρόπως πωλουμένων κτημάτων προς το Δημόσιο και εκείνων που διατηρούντο από τις

Ι.Μ. . Δυνάμει του Αρθρου 8(α) τα γεωργικά κτήματα και οι βοσκοτόποι που αποτελούσαν μέρος της "διατηρητέας περιουσίας" των Ι.Μ. Α.Λ. και Μ.Σ.Κ. δεν καλύπτοντο από την συμφωνία.

2. Ο Οργανισμός Διαχείρισης Εκκλησιαστικής Περιουσίας

10. Ο Οργανισμός Διαχείρισης Εκκλησιαστικής Περιουσίας ("Ο-ΔΕΠ"), ένα νομικό πρόσωπο δημοσίου δικαίου υπό την εποπτεία

Μεταφραστικό Γραφείο Υπουργείου Εξωτερικών, Αθήνα.

Bureau des Traductions du Ministère des Affaires Etrangères
de la République Hellénique, Athènes.

Hellenic Republic - Ministry of Foreign Affairs
Translation Office, Athens.

του Υπουργείου Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων, ιδρύθηκε με Νόμο 4684 του 1930 και αντικατέστησε το Γενικό Εκκλησιαστικό Ταμείο που υπήρχε από το 1909.

Από το άρθρο 7 του Νόμου καθίστατο υπεύθυνος για την διαχείριση όλων των κινητών και ακινήτων περιουσιακών στοιχείων που ανήκαν στις Ι.Μ., αλλά η ευθύνη του για την διατηρητέα περιουσία του αφαιρέθηκε μετά από ένα χρονικό διάστημα.

Σκοπός του ΟΔΕΠ, όπως αναφέρεται στο άρθρο 2, ήταν (1) η ρευστοποίηση της μοναστηριακής περιουσίας, (2) η διαχείριση της εκκλησιαστικής περιουσίας εκτός της περιουσίας των ναών και (3) η διάθεση του προϊόντος.

11. Ο ΟΔΕΠ διοικείται από ένα κεντρικό διοικητικό συμβούλιο, του οποίου τα μέλη αρχικώς ήταν ο Αρχιεπίσκοπος Αθηνών, δύο αρχιερατικά μέλη, ένας Σύμβουλος της Επικρατείας, ένας νομικός σύμβουλος, ο Γενικός Διευθυντής του Δημοσίου Λογιστικού, ένας αντιπρόσωπος της Τραπέζης της Ελλάδος και ένας αντιπρόσωπος μίας εμπορικής τραπεζής. Το διάταγμα 2631/1953 μείωσε τον αριθμό των μελών σε επτά, τρία εκ των οποίων ήσαν λαϊκά μέλη διοριζόμενα από το Υπουργείο Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων. Με τον Κανονισμό που εκδόθηκε το 1981 και που συνεχίζει να ισχύει, ο αριθμός των λαϊκών μελών αυξήθηκε σε τέσσερα.

Με το άρθρο 12 του Κανονισμού, οι πόροι του ΟΔΕΠ έπρεπε να χρησιμοποιούνται για σκοπούς της Εκκλησίας, ιδιαιτέρως για την χρηματοδότηση του ιεραποστολικού και μορφωτικού έργου και

Μεταφραστικό Γραφείο Υπουργείου Εξωτερικών, Αθήνα.

Bureau des Traductions du Ministère des Affaires Etrangères
de la République Hellénique, Athènes.

Hellenic Republic - Ministry of Foreign Affairs
Translation Office, Athens.

α την αμοιβή ορισμένων μελών του κλήρου.

3. Το νομικό καθεστώς της Ελληνικής Ορθόδοξης Εκ-
κλησίας και των I.M. _____.

12. Οι δεσμοί μεταξύ του Ελληνικού Έθνους - αργότερα του Ελληνικού Κράτους - με την Ορθόδοξη Εκκλησία χρονολογούνται από πολλών αιώνων. Η αλληλεξάρτηση του Κράτους και της Εκκλησίας ήταν ήδη εμφανής στην διοικητική αναδιοργάνωση της Εκκλησίας που ακολούθησε την αναδιάρθρωση του Βυζαντινού Κράτους.

Ο ιστορικός ρόλος της Εκκλησίας έγινε σημαντικότερος μετά την πτώση της Βυζαντινής Αυτοκρατορίας. Ο Οικουμενικός Πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως αναγνωρίσθηκε ως millet basi - πνευματικός ηγέτης, και ταυτοχρόνως υπόλογος στην Μεγάλη Πύλη της Ορθόδοξης κοινότητας, που εντάχθηκε στον διοικητικό μηχανισμό της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας μέσω της Εκκλησίας.

13. Η Ελληνική Ορθόδοξη Εκκλησία ανακηρύχθηκε "αυτοκέφαλος" με το βασιλικό διάταγμα της 23 Ιουλίου 1833 και ταυτοχρόνως της δόθηκε ο πρώτος Καταστατικός Χάρτης της ο οποίος διενέετο σε μεγάλο βαθμό από το πνεύμα του Κρατικού ελέγχου. Η Εκκλησία ήταν ανεξάρτητη από το Κράτος μόνο στα δογματικά ζητήματα.

Το Άρθρο 3 του Συντάγματος της 11 Ιουνίου 1975, στην αναφορά του στον Πατριαρχικό Τόμο του 1850 και στην Συνοδική Πράξη του 1928 απ' ενός, και στην Ιερά Σύνοδο της Ιεραρχίας ("Σύνοδο των εν ενεργεία Μητροπολιτών") ως ανώτατη Εκκλησιαστική αρχή απ' ετέρου, μαρτυρεί την πρόθεση να σταματήσει η παλαιά

παράδοση του Κρατικού ελέγχου. Η διακηρυχθείσα ανεξαρτησία της Εκκλησίας εν τούτοις δεν είναι απεριόριστη όπως φαίνεται από το γεγονός ότι η Ελληνική Ορθόδοξη Εκκλησία είναι η εκκλησία της "επικρατούσης θρησκείας" και αποτελεί την θρησκεία και του ίδιου του Κράτους.

14. Ο Νόμος 27/31.5.1977 (Νόμος 590/1977) "περί του Καταστατικού Χάρτη της Ελληνικής Εκκλησίας" περιλαμβάνει επίσης διατάξεις για την αλληλεξάρτηση Εκκλησίας και Κράτους.

Το Άρθρο 1(4) παρέχει στην Εκκλησία και σε ένα αριθμό ιδρυμάτων της, περιλαμβανομένων και των Ι.Μ., νομική προσωπικότητα δημοσίου δικαίου "όσον αφορά τις έννομες σχέσεις τους".

Δυνάμει του άρθρου 2, η Εκκλησία οφείλει να συνεργάζεται με το Κράτος σε τομείς κοινού ενδιαφέροντος, όπως είναι η Χριστιανική ανατροφή της νεολαίας, η προαγωγή του θεσμού του γάμου και της οικογένειας, η μέριμνα για τους έχοντες ανάγκη προστασίας και η διαφύλαξη των ιερών κειμηλίων και των εκκλησιαστικών μνημείων. Ο ρόλος της Εκκλησίας στην δημόσια ζωή παρουσιάζεται με παραστατικότερο τρόπο από την παρουσία του Υπουργού Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων κατά τις συνεδριάσεις που γίνονται για την εκλογή Αρχιεπισκόπου Αθηνών και από την συμμετοχή των Εκκλησιαστικών αρχών σε όλες τις επίσημες Κρατικές εκδηλώσεις.

Οι διατάξεις που αφορούν τα οικονομικά και το προσωπικό της Εκκλησίας μαρτυρούν ακόμη πιο εύγλωττα αυτήν την αλληλε-

Μεταφραστικό Γραφείο Υπουργείου Εξωτερικών, Αθήνα.

Bureau des Traductions du Ministère des Affaires Etrangères
de la République Hellénique, Athènes.

Hellenic Republic - Ministry of Foreign Affairs
Translation Office, Athens.

ξοσπση. Οσον αφορά τα οικονομικά, ο νόμος προβλέπει ότι το Κράτος οφείλει να συνεισφέρει στην έξοδα της Εκκλησίας (άρθρο 46(1)), ότι η διαχείριση των οικονομικών πόρων της Εκκλησίας πρέπει να γίνεται κατά τρόπο που θα ορίζεται δι' αποφάσεως της Διαρκούς Ιεράς Συνόδου, εγκεκριμένης από την Ιερά Σύνοδο της Ιεραρχίας (άρθρο 46(2)) και ότι οι διαχειριστικές πράξεις υπο-κείνται στην οικονομική εποπτεία του Κράτους (άρθρο 46(4)). Ο-σον αφορά το προσωπικό, οι διατάξεις που διέπουν τους δημοσί-ους υπαλλήλους έχουν κατ' αναλογία εφαρμογή και επί των νομι-κών προσώπων δημοσίου δικαίου της Εκκλησίας.

15. Το άρθρο 39(1) του Νόμου περιγράφει τις I.M. ως α-σκητικά θρησκευτικά ιδρύματα των οποίων τα μέλη ζούν σύμφωνα με τις μοναστικές αρχές, τους ιερούς κανόνες του ασκητισμού και τις παραδόσεις της Χριστιανικής Ορθόδοξης Εκκλησίας. Οι I.M. βρίσκονται κάτω από την πνευματική εποπτεία του τοπικού αρχιεπισκόπου (άρθρο 39(2)). Η οργάνωση και άσκηση της πνευματικής ζωής μέσα στα μοναστήρια και η διοίκηση αυτών γί-νεται με ευθύνη των μοναστικών συμβουλίων σύμφωνα με τους ιε-ρούς κανόνες και τις μοναστικές παραδόσεις (άρθρο 39(4)).

Οι I.M. είναι νομικά πρόσωπα δημοσίου δικαίου (άρ-θρο 1(4)). Μπορούν να ιδρυθούν, συγχωνευθούν ή διαλυθούν διά προεδρικού διατάγματος, εκδιδομένου με αίτηση του Υπουργού Ε-θνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων κατόπιν διαβουλεύσεων με τον τοπικό αρχιεπίσκοπο και με την έγκριση της Διαρκούς Ιεράς Συ-νόδου (άρθρο 39(3)).

Οι αποφάσεις των μοναστικών συμβουλίων είναι προπαρασκευαστικής φύσεως, και έχουν ισχύ μόνον αφού κυρωθούν από την ανωτέρα Εκκλησιαστική αρχή. Δικαστική αναθεώρηση χωρεί μόνον κατά των αποφάσεων αυτής της αρχής.

Η Ιερά Σύνοδος της Ιεραρχίας, η ανωτάτη Εκκλησιαστική αρχή, έχει την εξουσία να ρυθμίζει την εσωτερική οργάνωση και διοίκηση της Εκκλησίας και των Ιερών Μονών. Ελέγχει τις αποφάσεις της Διαρκούς Ιεράς Συνόδου, των αρχιεπισκόπων και των άλλων νομικών προσώπων της Εκκλησίας — περιλαμβανομένων των Ιερών Μονών (άρθρο 4(ε) και (ζ)), και επ' αυτής το Κράτος δεν έχει καμμία εξουσία. Τα εκκλησιαστικά νομικά πρόσωπα που απαρτίζουν την Ελληνική Εκκλησία, υπό την ευρεία έννοια, αποτελούν μία οντότητα διαφορετική από τον Δημόσιο τομέα και απολαύουν πλήρους αυτονομίας.

B. Η περιουσία των αιτουσών Ιερών Μονών

1. Η Ιερά Μονή Ανω Ξενιάς

16. Η Ι.Μ. Α.Ξ. ιδρύθηκε τον ένατο αιώνα στο όρος Οθρυσ της Θεσσαλίας. Στην περιουσία της περιλαμβάνονται 278,70 εκτάρια δασικής εκτάσεως που περιβάλλουν τα κτίρια της Ι.Μ., ελαιώνων, αμπελιών και άλλης γεωργικής γής με τα επ' αυτών κτίρια καθώς και ένα κτίριο και διαμερίσματα στον Βόλο. Η Ι.Μ. υπολογίζει ότι η αξία της ακίνητης περιουσίας της υπερβαίνει τα 180.000.000 δραχμές.

2. Η I.M.O.A.

Η I.M.O.A. ιδρύθηκε στην Βοιωτία το 947, και αποτελούσε ένα μείζον πολιτιστικό κέντρο κατά την διάρκεια της Βυζαντινής περιόδου. Το μοναστικό συγκρότημα και τα ψηφιδωτά του θεωρούνται ως σημαντικά έργα Βυζαντινής τέχνης. Η ακίνητη περιουσία της I.M. περιλαμβάνει ένα ξενοδοχείο στην Αθήνα, ένα αγρόκτημα και ορισμένες εκτάσεις γεωργικής γής γύρω από την I.M. Μιά υπουργική απόφαση της 27 Ιανουαρίου 1933 περιέχει αναλυτική απαρίθμηση αυτών των περιουσιακών στοιχείων. Η I.M. υπολογίζει την αξία των εμπορικώς εκμεταλλεύσιμων ακίνητων περιουσιακών στοιχείων της σε περισσότερο από 130.000.000 δραχμές εξαιρουμένων όλων των ιδιόκτητων κτιρίων της I.M., των θησαυρών και των περιβαλλουσών γεωργικών εκτάσεων.

3. Η I.M.A.A.K.

18. Η I.M.A.A.K. ιδρύθηκε στην Αχαΐα το 961 και ομοίως ήταν ένα μείζον πολιτιστικό κέντρο στην Πελοπόννησο. Καταστράφηκε κατά την διάρκεια της επανάστασης του 1826 και ξανακτίσθηκε το 1830. Επί πλέον προς το μοναστηριακό συγκρότημα, τα περιουσιακά της στοιχεία περιλαμβάνουν ένα αριθμό ιερών ναών και κτιρίων και των περιβαλλόντων κτημάτων, ορισμένες εκτάσεις γεωργικής γής, ένα δάσος, ένα ελαιουργικό εργοστάσιο και πλήθος διαμερισμάτων, γραφείων και καταστημάτων στην Αθήνα και στην Πάτρα. Η αξία τους λέγεται ότι υπερβαίνει τα 485 εκατομμύρια δραχμές, εξαιρουμένου του μοναστηριακού συ-

γκροτήματος και των εκκλησιών.

4. Η Ι.Μ.Μ.Σ.

19. Η Ι.Μ.Μ.Σ. κτίσθηκε στα Μετέωρα το 1344 και έχαιρε πολύ μεγάλης ψήμης τόσο για την θέση της όσο και ως κέντρο τεχνών. Η ακίνητη περιουσία της περιλαμβάνει μεγάλες δασώδεις εκτάσεις, ένα αγρόκτημα, ένα διαμέρισμα και καταστήματα στα Τρίκαλα και στην Καλαμπάκα. Μιά υπουργική απόφαση της 16 Οκτωβρίου 1933 περιλαμβάνει έναν κατάλογο των γεωργικών γαιών της Ι.Μ. . Η Ι.Μ. υπολογίζει την αξία της περιουσίας της σε περισσότερα από 465 εκατομμύρια δραχμές.

5. Η Ι.Μ.Α.Π.

20. Η Ι.Μ.Α.Π. ιδρύθηκε το 1000. Η εξέλιξή της ήταν περισσότερο αξιοσημείωτη κατά τους 17ο και 18ο αιώνες. Έχει στην κυριότητά της μία πολύ σημαντική περιουσία, που αποτελείται από αρκετά κτίρια στην Αθήνα, μεγάλες εκτάσεις γεωργικής γής και δασών, τουριστικές εγκαταστάσεις και οικόπεδα τα οποία αποτιμά σε 43.230.000.000 δραχμές. Έχει επίσης στην κυριότητά της λατομεία μαρμάρου στον Παρνασσό. Μιά υπουργική απόφαση της 14 Φεβρουαρίου 1933 απαριθμεί τα περιουσιακά στοιχεία της Ι.Μ. .

5. Η Ι.Μ.Χ.

21. Η Ι.Μ.Χ. ιδρύθηκε στην νήσο Αίγινα τον 13ο αιώνα και αναφέρει ότι η έγγεια ιδιοκτησία της — ιδιαιτέρως ακατοίκητα νησιά — απαλλοτριώθηκε στην αρχή του 20ου αιώ-

να. Πέρα από το μοναστηριακό συγκρότημα, η ακίνητη περιουσία της περιλαμβάνει γεωργικές εκτάσεις, ελαιώνες, σπίτια και διαμερίσματα στην Αίγινα, διάφορα καταστήματα, γραφεία και διαμερίσματα στην Αθήνα. Υπολογίζει ότι η περιουσία της υπερβαίνει τα 880 εκατομμύρια δραχμές.

7. Η Ι.Μ.Φ.Β.

22. Η Ι.Μ.Φ.Β. βρίσκεται στις δυτικές πλαγιές του Πηλίου όρους στον Νομό Μαγνησίας. Η περιουσία της περιλαμβάνει δύο δάση εκτάσεως 8.241 εκταρίων και 1.049 εκταρίων, γεωργική γή και πολυκατοικίες στον Βόλο.

8. Η Ι.Μ.Μ.Σ.Κ.

23. Η Ι.Μ.Μ.Σ.Κ. στην Αχαΐα καταστράφηκε το 840 και ξανακτίσθηκε το 1280. Πέρα από το μοναστηριακό συγκρότημα και την περιβάλλουσα δασώδη έκταση, η περιουσία της περιλαμβάνει αρκετές εκτάσεις γεωργικής γής, δάση και γραφεία στην Αθήνα. Η αξία της περιουσίας λέγεται ότι υπερβαίνει τα 950 εκατομμύρια δραχμές.

II. Σχετικό εγχώριο δίκαιο και πρακτική

A. Ο Νόμος της 5 Μαΐου 1987 που ρυθμίζει τα θέματα της Εκκλησιαστικής περιουσίας ("Νόμος 1700/ 1987")

24. Ο Νόμος 1700/1987 δημοσιεύθηκε στην εφημερίδα της Κυβερνήσεως στις 6.5.1987 και άλλαξε τους κανόνες διοίκησης, διαχείρισης και εκπροσώπησης της μοναστηριακής περιουσίας που ή-

πρόσφατα ανατεθειμένη στον ΟΔΕΠ, τα περισσότερα μέλη του οποίου πλέον διορίζονται από το Κράτος. Επίσης όρισε ότι μέσα σε έξη μήνες από την δημοσίευσή του το Κράτος θα καθίστατο κύριος όλης της μοναστηριακής περιουσίας εκτός εάν τα μοναστήρια απεδείκνυναν ότι έχουν την κυριότητα είτε με τίτλο δεόντως μεταγεγραμμένο ή με διάταξη νόμου ή με αμετάκλητη δικαστική απόφαση έναντι του Δημοσίου.

Εν προκειμένω πρέπει να αναφερθεί ότι μόνον μετά το 1856 άρχισαν να γίνονται μεταγραφές των συναλλαγών σε ακίνητα (άρθρο 9 του Νόμου της 30.10.1856 περί μεταγραφής ακίνητων περιουσιακών στοιχείων και εμπραγμάτων δικαιωμάτων επ' αυτών). Ομοίως ο αστικός κώδικας μόνον μετά το 1946 απαιτεί όπως τα κληροδοτήματα και οι κληρονομίες μεταγράφονται. Εκτός από την Δωδεκάνησο, η Ελλάδα δέν έχει επίσημο κτηματολόγιο.

Οι παράγοντες που ώθησαν το Κράτος να θεσπίσει νέους κανονισμούς για την εκκλησιαστική περιουσία αναφέρονται στο επεξηγηματικό υπόμνημα του νομοσχεδίου. Πρέπει να αναφερθούν τα εξής αποσπάσματα:

"Το παρόν νομοσχέδιο ασχολείται με το ζήτημα της ακίνητης περιουσίας που βρίσκεται σήμερα στην κατοχή της Εκκλησίας, ένα ζήτημα που από την δημιουργία του σύγχρονου Ελληνικού κράτους προκαλεί τριβές όχι μόνον μεταξύ του Κράτους και της Εκκλησίας αλλά επίσης και μεταξύ της τελευταίας αυτής και ... του λαού. Με το σημερινό σύστημα, πολλοί εθνικοί θησαυροί παραμένουν ανεκμετάλλευτοι. ...

Μεταφραστικό Γραφείο Υπουργείου Εξωτερικών, Αθήνα.

Bureau des Traductions du Ministère des Affaires Etrangères
de la République Hellénique, Athènes.

Hellenic Republic - Ministry of Foreign Affairs
Translation Office, Athens.

Τα περιουσιακά στοιχεία της Εκκλησίας είναι κατά μεγάλο μέρος κατάλοιπα της περιόδου που η ύπαρξη της Εκκλησίας εξηρτάτο μόνον από την δική της περιουσία και εργασία. Εκτοτε οι συνθήκες που λειτουργεί έχουν αλλάξει ριζικά. Το Κράτος καλύπτει σχεδόν όλες τις ανάγκες της. Μαζί με τις διατάξεις του παρόντος νομοσχεδίου, γίνεται για πρώτη φορά πρόβλεψη για επιχορήγηση των Ιερών Μονών και εν γένει της Εκκλησίας από τον κρατικό προϋπολογισμό, έτσι ώστε οι Ιερές Μονές και η Εκκλησία να μπορέσουν να επεκτείνουν την πνευματική τους αποστολή, πράγμα που είναι τόσο απαραίτητο για το έθνος και για την Ορθόδοξη πίστη, στην Ελλάδα και το εξωτερικό...

Μεγάλο μέρος αυτής της ακίνητης περιουσίας χάνεται σε παράνομες και ασύμφορες δοσοληψίες ή καταπατάται από επιτήδειους εκμεταλλευτές, ενώ το υπόλοιπο έχει σε μεγάλο βαθμό εγκαταλειφθεί ή χρησιμοποιείται από τρίτους κατά τρόπον ακατάλληλο. Αυτή η εθνική κληρονομία συνεχώς συρρικνώνεται και τείνει να χαθεί από παραγωγική πηγή πλούτου για την γεωργία, την κτηνοτροφία και την δασοκομία της χώρας.

Ακόμη, το μεγαλύτερο μέρος των γαιών που τώρα βρίσκονται στην κατοχή της Εκκλησίας ανήκει στο Δημόσιο. Κατέχονται χωρίς νόμιμους τίτλους κυριότητας, με την ανοχή του Δημοσίου. Αυτή η εθνική περιουσία μειώνεται συνεχώς με παράνομες πωλήσεις και καταπατήσεις που καταλήγουν σε ιδιοποιήσεις και με ανεξέλεγκτη ανάπτυξη. Η κατάσταση αυτή υ-

Μεταφραστικό Γραφείο Υπουργείου Εξωτερικών, Αθήνα.

Bureau des Traductions du Ministère des Affaires Etrangères
de la République Hellénique, Athènes.

Hellenic Republic - Ministry of Foreign Affairs

πονομεύει την εξουσία της Εκκλησίας.

Υπενθυμίζεται ότι από το 1952 το Δημόσιο έχει νομοθετήσει σχετικά με την υποχρεωτική μεταβίβαση των τεσσάρων πέμπτων της μοναστηριακής περιουσίας στο Δημόσιο, προς όψελος των ακτημόνων (Διάταγμα 2185/1952). Η νόμιμη αυτή υποχρέωση δεν έχει μέχρι σήμερα εκτελεσθεί."

25. Οι ακόλουθες διατάξεις έχουν συνάφεια εν προκειμένω:

"Άρθρο 1

1. Από την έναρξη της ισχύος του νόμου αυτού περιέρχεται αυτοδικαίως στον Οργανισμό Διοίκησης της Εκκλησιαστικής Περιουσίας (Ο.Δ.Ε.Π) η αποκλειστική διοίκηση, διαχείριση και εκπροσώπηση ολόκληρης της ακίνητης περιουσίας των ιερών μονών, ως προς την οποία νομιμοποιείται πλέον ενεργητικώς και παθητικώς, είτε αυτή ανήκει, σύμφωνα με την ισχύουσα νομοθεσία, στη "διατηρητέα" ή "διατηρούμενη" είτε στην "εκποινητέα" ή "ρευστοποιητέα" περιουσία.

...

3. ... [Μ]ε προεδρικό διάταγμα, που εκδίδεται ύστερα από πρόταση των Υπουργών Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων, Οικονομικών και Γεωργίας, καθορίζονται ... οι όροι και η διαδικασία εκποίησης, εκμίσθωσης, παραχώρησης της χρήσης και αξιοποίησης από τον ΟΔΕΠ ... της κινητής και ακίνητης μοναστηριακής περιουσίας και γενικά κάθε θέμα σχετικό με την διοίκηση και διαχείριση της περιουσίας αυ-

Μεταφραστικό Γραφείο Υπουργείου Εξωτερικών, Αθήνα.

Bureau des Traductions du Ministère des Affaires Etrangères
de la République Hellénique, Athènes.

Hellenic Republic - Ministry of Foreign Affairs
Translation Office Athens

τής. Με το ίδιο διάταγμα μπορεί να παρέχεται εξουσιοδότηση σε άλλα όργανα της διοίκησης να ρυθμίζουν με κανονιστικές αποφάσεις τους κάθε λεπτομέρεια εφαρμογής του. Ειδικά προκειμένου για εκποίηση αστικών ακινήτων της μοναστηριακής περιουσίας ή παραχώρηση οποιουδήποτε εμπράγματος δικαιώματος σε αυτά, απαιτείται η συναίνεση της Ιεράς Μονής, που έχει την κυριότητα των ακινήτων, χωρίς την οποία είναι απολύτως άκυρη η σχετική σύμβαση.

Άρθρο 2

1. Ολόκληρη η ακίνητη μοναστηριακή περιουσία, η οποία κατά την έναρξη της ισχύος του νόμου αυτού βρίσκεται στην κυριότητα ή στην κατοχή των ανωτέρω οργανισμών ή των ιερών μονών ή οποιουδήποτε τρίτου και ανεξαρτήτως του ιδιοκτησιακού καθεστώτος της, μπορεί να διατίθεται από τον ΟΔΕΠ ..., με παραχώρηση της χρήσης για την σύμφωνα με προορισμό της αξιοποίηση και εκμετάλλευση κατά προτίμηση σε αγρότες που είναι μέλη ή με αυτήν την παραχώρηση γίνονται μέλη γεωργικών ή κτηνοτροφικών συνεταιρισμών, καθώς και σε γεωργικούς ή κτηνοτροφικούς συνεταιρισμούς και σε φορείς του δημόσιου τομέα. Ως οικονομικό αντάλλαγμα για την παραχώρηση αυτή καταβάλλεται από τον ΟΔΕΠ στην οικεία Ιερά Μονή ποσοστό 5% του αντίστοιχου ακαθάριστου εισοδήματος, το οποίο θα διατίθεται για τις ανάγκες της.

Ως ακίνητη περιουσία κατά την έννοια της διάταξης αυτής νοούνται τα αγροτικά και επιδεχόμενα γεωργική εκμε-

τάλλευση ακίνητα, τα δάση, οι δασικές γενικά εκτάσεις, οι βοσκότοποι, οι χορτολιβαδικές ή άλλες αγροτικές γενικά εκτάσεις, καθώς και τα λατομεία, μεταλλεία και ιχθυοτροφεία.

2. Μέσα σε προθεσμία έξη μηνών από την έναρξη της ισχύος του νόμου αυτού, ο ΟΔΕΠ μπορεί να μεταβιβάσει προς το ελληνικό Δημόσιο με σύμβαση που θα υπογραφεί μεταξύ τούτων, ως εκπροσώπων των οικείων ιερών μονών και των Υπουργών Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων, Γεωργίας και Οικονομικών, ως εκπροσώπων του Ελληνικού Δημοσίου, την κυριότητα της κατά την ανωτέρω έννοια ακίνητης μοναστηριακής περιουσίας, καθώς και όσων ακινήτων των ιερών μονών έχουν ενταχθεί σε σχέδιο πόλης, εφ' όσον η ένταξη αυτή πραγματοποιήθηκε μετά το έτος 1952. Από την μεταβίβαση της κυριότητας της περιουσίας αυτής στο Ελληνικό Δημόσιο δε θίγεται η ισχύς της παραχώρησης της χρήσης, που έχει πραγματοποιηθεί σύμφωνα με τους όρους της προηγούμενης παραγράφου, εκτός του όρου για την καταβολή ανταλλάγματος το οποίο θα περιέρχεται πλέον στο κατά το άρθρο 9 του νόμου αυτού νομικό πρόσωπο και θα διατίθεται για τις ανάγκες της εκπαίδευσης. Μέχρι την σύσταση του ανωτέρω νομικού προσώπου το αντάλλαγμα αυτό θα κατατίθεται σε ειδικό λογαριασμό της Τράπεζας της Ελλάδος υπέρ του Υπουργείου Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων.

3. Από την ρύθμιση του άρθρου αυτού εξαιρούνται ακίνητες, κατά την έννοια που προαναφέρθηκε, εκτάσεις των ιε-

Μεταφραστικό Γραφείο Υπουργείου Εξωτερικών, Αθήνα.

Bureau des Traductions du Ministère des Affaires Etrangères
de la République Hellénique, Athènes.

Hellenic Republic - Ministry of Foreign Affairs
Translation Office Athens.

ρών μονών, που προορίζονται αποκλειστικώς για αυτοκαλλιέργεια από τους ίδιους τους μοναχούς και προσδιορίζονται για κάθε Ι.Μ. αναλόγως με τον αριθμό των εγκαταβιούντων σε αυτή μοναχών καθώς και η αναγκαία έκταση γύρω από κάθε Μονή για περιβαλλοντική προστασία. Επίσης εξαιρούνται μοναστηριακές εκτάσεις που προορίζονται για εξυπηρέτηση κατασκηνώσεων και σκοπών άλλων εκκλησιαστικών ιδρυμάτων.

Οι εκτάσεις αυτές προσδιορίζονται με αποφάσεις των Υπουργών Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων, Γεωργίας και Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημοσίων Εργων, που εκδίδονται ύστερα από γνώμη του ΟΔΕΠ για κάθε Ιερά Μονή, κατασκήνωση και εκκλησιαστικό ίδρυμα.

Άρθρο 3

1. Μετά την παρέλευση άπρακτης της εξαμήνης προθεσμίας της παραγράφου 2 του άρθρου 2 τα δικαιώματα ιδιοκτησίας της μοναστηριακής περιουσίας ρυθμίζονται σύμφωνα με τις επόμενες διατάξεις:

Α) Θεωρούνται ότι ανήκουν κατά κυριότητα στο Ελληνικό Δημόσιο τα ακίνητα που βρίσκονται κατά την έναρξη της ισχύος του νόμου αυτού στη νομή ή στην κατοχή των ιερών μονών, ανεξάρτητα από τη μορφή διοίκησης, διαχείρισης και εκμετάλλευσής τους, εκτός αν το δικαίωμα κυριότητας της

Ι.Μ. : α) προκύπτει από νόμιμο τίτλο κυριότητας προγενέστερο της ημέρας κατάθεσης του σχεδίου νόμου, που

έχει ήδη μεταγραφεί ή θα μεταγραφεί μέσα σε αποκλειστική προθεσμία έξη (6) μηνών από την έναρξη ισχύος του νόμου αυτού, β) έχει αναγνωρισθεί με διάταξη νόμου ή με αμετάκλητη δικαστική απόφαση έναντι του Δημοσίου. Το ίδιο ισχύει και για ακίνητα που ήταν στη νομή ή κατοχή I.M. και έχουν καταληφθεί από τρίτους.

Β) Η νομή και κατοχή των I.M. και οποιουδήποτε τρίτου στα ακίνητα που θεωρούνται σύμφωνα με το προηγούμενο εδάφιο ότι ανήκουν στο Δημόσιο και δεν μεταβιβάστηκαν κατά κυριότητα σε τούτο σύμφωνα με το προηγούμενο άρθρο 2 λήγει και περιέρχεται έκτοτε αυτοδικαίως στο Ελληνικό Δημόσιο. Κάθε μορφή διοίκησης, διαχείρισης και εκμετάλλευσης των ακινήτων αυτών παύει, ανεξάρτητα σε ποιά κατηγορία υπάγονταν, σύμφωνα με την ισχύουσα νομοθεσία, τα ακίνητα αυτά. Το Δημόσιο ασκεί στο εξής έναντι οποιουδήποτε τρίτου, των ιερών μνημείων και των οργανισμών διαχείρισης της περιουσίας τους τα δικαιώματα που απορρέουν από την κυριότητα, νομή και κατοχή του στα ακίνητα αυτά. Τη διοίκηση και διαχείρισή τους ασκεί στο εξής το Υπουργείο Γεωργίας, σύμφωνα με τις διατάξεις της ισχύουσας νομοθεσίας και του νόμου αυτού. Από την μεταβολή αυτή δεν θίγεται η ισχύς την παραχώρησης της χρήσης, που έχει πραγματοποιηθεί σύμφωνα με τους όρους της παραγράφου 1 του άρθρου 2 του νόμου αυτού, εκτός του όρου για την καταβολή του ανταλλάγματος, το οποίο θα περιέρχεται πλέον στο κατά

το άρθρο 9 του νόμου αυτού νομικό πρόσωπο και θα διατίθεται για τις ανάγκες της εκπαίδευσης...

2. Ως ακίνητα κατά την έννοια του άρθρου αυτού νοούνται τα αγροτικά και επιδεχόμενα γεωργική εκμετάλλευση ακίνητα, τα δάση, οι δασικές γενικά εκτάσεις, οι βοσκότοποι, οι χορτολιβαδικές ή άλλες αγροτικές εκτάσεις, καθώς και τα λατομεία, μεταλλεία και ιχθυοτροφεία. Ως ακίνητα επίσης νοούνται και όσα έχουν αποκτήσει οικοπεδική αξία και προορίζονται για οικοδόμηση, έστω και αν έχουν ενταχθεί σε σχέδιο πόλης, εφ' όσον η ένταξή τους έγινε μετά το έτος 1952.

3. Σε I.M. που δε διαθέτουν επαρκή ακίνητη περιουσία κατά κυριότητα, μπορεί να παραχωρηθεί χωρίς αντάλλαγμα ανάλογη έκταση από ακίνητα που βρίσκονται ήδη στην κατοχή τους κατά την παράγραφο 1 του άρθρου αυτού αποκλειστικά για αυτοκαλλιέργεια από τους ίδιους τους μοναχούς, που προσδιορίζεται για κάθε Ιερά Μονή αναλόγως με τον αριθμό των εγκαταβιούντων μοναχών καθώς και η αναγκαία έκταση γύρω από κάθε I.M. για περιβαλλοντική προστασία. Η παραχώρηση γίνεται μέσα σε αποκλειστική προθεσμία ενός έτους από τη συμπλήρωση της προθεσμίας της παραγράφου 1 του άρθρου αυτού με σύμβαση μεταξύ του Δημοσίου ... αφ' ενός και του νομικού προσώπου που έχει ... την διοίκηση της περιουσίας της I.M. αφ' ετέρου."

26. Το Άρθρο 4 ορίζει ότι μέσα σε προθεσμία δύο μηνών από την

Μεταφραστικό Γραφείο Υπουργείου Εξωτερικών, Αθήνα.

Bureau des Traductions du Ministère des Affaires Etrangères
de la République Hellénique, Athènes.

Hellenic Republic - Ministry of Foreign Affairs
Translation Office. Athens.

συμπλήρωση της εξαμηνιαίας προθεσμίας του άρθρου 3(1)(Α) κάθε φυσικό ή νομικό πρόσωπο που κατέχει ακίνητο από αυτά που "θεωρούνται ότι ανήκουν στο Δημόσιο" έχει υποχρέωση να το παραδώσει στον προϊστάμενο της αρμοδίας γεωργικής ή δασικής υπηρεσίας, σε εναντία δε περίπτωση ο προϊστάμενος αυτός θα εκδώσει πρωτόκολλο διοικητικής αποβολής που θα εκτελεσθεί μέσα σε δεκαπέντε ημέρες από της επιδόσεώς του. Ο αποβαλλόμενος έχει δικαίωμα να ασκήσει προσφυγή για την ακύρωση του πρωτοκόλλου, η οποία όμως δεν θα έχει ανασταλτικό αποτέλεσμα (παράγραφος 4). Ακόμη, εάν ο αποβαλλόμενος προβάλλει εμπράγματα δικαιώματα, μπορεί να ασκήσει αγωγή ενώπιον των πολιτικών δικαστηρίων δυνάμει των Αρθρων 1094-1112 του Αστικού Κώδικα (παράγραφος 7).

27. Κάθε λεπτομέρεια για την εφαρμογή των διατάξεων των άρθρων 3 και 4 ρυθμίζεται με προεδρικό διάταγμα που εκδίδεται με πρόταση των Υπουργών Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων, Οικονομικών και Γεωργίας. Απ' όσο γνωρίζει το Δικαστήριο, αυτό δεν έχει ακόμη εκδοθεί.

28. Το Άρθρο 8 ορίζει ότι το κεντρικό διοικητικό συμβούλιο του ΟΔΕΠ θα αποτελείται από ένα πρόεδρο και ένα αναπληρωτή αυτού, διοριζόμενους από το Υπουργικό Συμβούλιο ύστερα από πρόταση του Υπουργού Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων, και έξι άλλα μέλη και αναπληρωτές, τα μισά από τα οποία διορίζονται από την Διαρκή Ιερά Σύνοδο και τα μισά από τον Υπουργό Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων.

Το Άρθρο 9 προβλέπει την σύσταση με πρόταση των Υπουργών Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων και Οικονομικών ενός νομικού προσώπου ιδιωτικού δικαίου σκοπός του οποίου είναι η διεξαγωγή εκπαιδευτικών προγραμμάτων που θα καταρτίσει το Υπουργείο Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων.

Το Άρθρο 10 προβλέπει την εγγραφή κονδυλίου στον προϋπολογισμό του κράτους για την ενίσχυση και συντήρηση των Ιερών Μονών καθώς και την ενίσχυση του πνευματικού έργου της Εκκλησίας. Ο Υπουργός Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων θα διαθέτει τα κονδύλια για την εκτέλεση ειδικού προγράμματος που θα εκπονείται κάθε έτος ύστερα από εισήγηση της Διαρκούς Ιεράς Συνόδου.

29. Ο Νόμος 1700/1987 ορίζει ότι στις διατάξεις του δεν υπάγεται η περιουσία των Ι.Μ. που εξαρτώνται από το Οικουμενικό Πατριαρχείο Κωνσταντινουπόλεως, των Πατριαρχείων Αλεξανδρείας, Αντιοχείας και Ιεροσολύμων, του Παναγίου Τάφου και τις Ιεράς Μονής Ορους Σινά.

Β. Η απόφαση της 7.12.1987 του Συμβουλίου της Επικρατείας

30. Ο Πρόεδρος και τα λοιπά μέλη του κεντρικού διοικητικού συμβουλίου του ΟΔΕΠ διορίσθηκαν από τον Υπουργό Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων στις 10 και 16 Ιουλίου 1987 (σε εκτέλεση του Αρθρου 8 του Νόμου 1700/1987).

Στις 20 Ιουλίου η Ελληνική Εκκλησία προσέβαλε στο Συμβούλιο της Επικρατείας την νομιμότητα του διορισμού υποβάλλοντας

Μεταφραστικό Γραφείο Υπουργείου Εξωτερικών, Αθήνα.

Bureau des Traductions du Ministère des Affaires Etrangères
de la République Hellénique, Athènes.

Hellenic Republic - Ministry of Foreign Affairs
Translation Office, Athens.

αίτηση ακυρώσεως και αίτηση αναστολής εκτελέσεως. Στις 19.8.1987 η επιτροπή του Συμβουλίου της Επικρατείας που συζήτησε την αίτηση αναστολής εκτελέσεως δέχθηκε ότι κάθε απόπειρα από το νέο διοικητικό συμβούλιο του ΟΔΕΠ να ασκήσει τις εξουσίες που του χορηγήθηκαν από τον Νόμο 1700/1987 θα μπορούσε να θέσει σε κίνδυνο τις σχέσεις Κράτους και Εκκλησίας. Κατά συνέπεια έκρινε παραδεκτή την αίτηση και ανέστειλε τις αποφάσεις μέχρι το Συμβούλιο της Επικρατείας να αποφανθεί επί της ουσίας.

Στις 11.9.1987 ορισμένες από τις Ι.Μ. , περιλαμβανομένων τριών εκ των αιτουσών Ι.Μ. και των αρχιμανδριτών τους, προσέφυγαν επίσης κατά των αποφάσεων, ισχυριζόμενες μεταξύ άλλων ότι ο Νόμος 1700/1987 παραβίαζε το Σύνταγμα της Ελλάδος (Άρθρα 3 § 1, 13 § 1 και 17) και την Ευρωπαϊκή Σύμβαση.

31. Το Συμβούλιο της Επικρατείας εξέδωσε την απόφασή του στις 7 Δεκεμβρίου 1987 (Απόφαση Αριθ. 5057/1987) που ανέφερε:

"...

Με τις διατάξεις του άρθρου 3 § 1 του Συντάγματος κατοχυρώνονται οι ιεροί κανόνες και οι παραδόσεις της Ορθόδοξης Εκκλησίας. Η συνταγματική όμως αυτή κατοχύρωση ... δεν μπορεί να θεωρηθεί ότι επεκτείνεται και στους ιερούς κανόνες και τις παραδόσεις που αναφέρονται σε ζητήματα διοικητικής αποκλειστικά φύσεως. Γιατί τα ζητήματα αυτά, υφιστάμενα επίδραση από την διαδρομή του χρόνου και τις

νεώτερες αντιλήψεις, είναι κατ' ανάγκη μεταβλητά για το κοινό συμφέρον της Εκκλησίας και της Πολιτείας και ρυθμίζονται, σύμφωνα με τις ανάγκες της κοινωνίας, κατ' επιταγή του άρθρου 72 § 1 του Συντάγματος από τον κοινό νομοθέτη, ο οποίος όμως ... δεν μπορεί με τον Καταστατικό Χάρτη της Εκκλησίας ή άλλα ειδικά νομοθετήματα να χωρήσει σε θεμελιώδη μεταβολή βασικών διοικητικών θεσμών καθιερωμένων παγίως από μακρύ χρόνο στην Ορθόδοξη Εκκλησία ... Εξ' άλλου, με τις ίδιες διατάξεις κατοχυρώνεται και η αυτοδιοίκηση της Εκκλησίας, η οποία περιλαμβάνει την εξουσία της ν' αποφασίζει για τις υποθέσεις της με δικά της όργανα, τα οποία συγκροτούνται όπως ο νόμος ορίζει και να διοικείται από την Ιερά Σύνοδο της Ιεραρχίας και την απ' αυτή προερχόμενη Διαρκή Ιερά Σύνοδο, η οποία συγκροτείται κατά τους ορισμούς του νόμου και των σχετικών με τον τρόπο συγκροτήσεως του οργάνου αυτού διατάξεων του Πατριαρχικού τόμου της 29ης Ιουνίου 1850 και της Συνοδικής Πράξεως της 4ης Σεπτεμβρίου 1929.

Επειδή, κατά την γνώμη που επικράτησε στο δικαστήριο, οι διατάξεις του Νόμου 1700/1987, που αναθέτουν την διοίκηση, διαχείριση και εκπροσώπηση της περιουσίας των

Ι.Μ. στον ΟΔΕΠ, ο οποίος αποτελεί νομικό πρόσωπο δημοσίου δικαίου εντεταγμένο στο πλαίσιο της διοικητικής οργάνωσης της Εκκλησίας, του οποίου τα μέλη του Κεντρικού Διοικητικού Συμβουλίου υποδεικνύονται κατά την πλειοψηφία τους από την Πολιτεία, δεν αντίκεινται στην συνταγματικά

κατοχυρωμένη αυτοδιοίκηση της Εκκλησίας, ούτε στην θρησκευτική ελευθερία και τα άρθρα 9 και 11 της Διεθνούς Συμβάσεως της Ρώμης ... ή στον Καταστατικό Χάρτη του ΟΗΕ ... ή στην τελική Πράξη του Ελσίνκι ..., γιατί τα θέματα αυτά, μη αναγόμενα στο δόγμα και τη λατρεία, είναι καθαρώς διοικητικής φύσεως μη αναγόμενα καν σε βασικούς διοικητικούς εκκλησιαστικούς θεσμούς και επομένως, σύμφωνα με όσα εκτέθηκαν στην προηγούμενη σκέψη, ρυθμίζονται ελευθέρως από τον κοινό νομοθέτη ... Εξ' άλλου με τις ρυθμίσεις αυτές του Νόμου 1700/1987 δεν επέρχεται ούτε θεμελιώδης μεταβολή τέτοιων θεσμών, γιατί η διοίκηση και διαχείριση της μοναστηριακής περιουσίας και της εκκλησιαστικής, πλην της περιουσίας των ναών, είχε ανέκαθεν ανατεθεί στον ΟΔΕΠ, του οποίου το Κεντρικό Διοικητικό Συμβούλιο κατά την πρώτη συγκρότησή του με τον Νόμο 4684/1930 απαρτιζόταν κατά πλειοψηφία από λαϊκά μέλη υποδεικνυόμενα από την Πολιτεία ... Συνεπώς, τα προβαλλόμενα με τον κρινόμενο λόγω ακυρώσεως είναι αβάσιμα και απορριπτέα.

Ενα όμως από τα μέλη του Δικαστηρίου με αποφασιστική ψήφο υποστήριξε της εξής άποψη με την οποία συντάχθηκε και το ένα από τα πάρεδρα μέλη: Με την διάταξη του άρθρου 3 του Συντάγματος που ορίζει ότι η Εκκλησία της Ελλάδος διοικείται υπό "της Συνόδου των εν ενεργεία Αρχιερέων" δεν κατοχυρώνεται μόνο το αυτοδιοίκητο της Εκκλησίας αυτής με την έννοια ότι διοικείται από Αρχιερείς εκλεγόμενους από αυτήν, αλλά και το δικαίωμά της να διοικεί, να διαχειρί-

ζεται και να διαθέτει, κατά την βούλησή της, ... την ο-
πωσδήποτε εις την κυριότητά της ευρισκομένην πάσης φύσεως
κινητή και ακίνητη περιουσία αυτής και των λοιπών εκκλη-
σιαστικών νομικών προσώπων. Εξ' άλλου οι μοναχικές κοινό-
τητες αποτελούν ουσιώδη τμήματα της Εκκλησίας αυτής και η
εγκαταβίωση στις Μονές, που παρά το χαρακτηρισμό τους ...
ως ν.π.δ.δ. έλκουν την καταγωγή τους καθώς και η Εκκλησία
από την εκτός του Κράτους περιοχή, απετέλεσε ανέκαθεν βα-
σικό τρόπο λατρείας του Θεού. Συνεπώς ... η αφαίρεση από
όλες τις Μονές ... της διοίκησης, διαχείρισης και εκπρο-
σώπησης ολόκληρης της περιουσίας ... που ανήκει σ' αυτές
ως και εκείνης που θα αποκτήσουν στο μέλλον και η ανάθεση
των εξουσιών αυτών, χωρίς τη συναίνεση των Μονών, ... πε-
ριορίζει ανεπίτρεπτα την αυτοδιοίκηση των Μονών άρα και
της Εκκλησίας ... Έτσι με την ρύθμιση αυτή απ' ενός μεν
παραβιάζεται το ως άνω άρθρο του Συντάγματος που δεν επι-
τρέπει την διά νόμου τροποποίηση διοικητικών θεσμών της
Εκκλησίας σε έκταση τέτοια ώστε να ανατρέπεται η αυτο-
διοίκησή της, απ' ετέρου δε παρεμβάλλονται σοβαρά προ-
σκόμματα στην διά του μοναχικού βίου άσκηση της λατρείας,
η οποία κατόπιν τούτου δεν ασκείται "ακωλύτως" όπως εγ-
γύεται το άρθρο 13 § 2 του Συντάγματος. Τέλος πρέπει να
σημειωθεί ότι από το 1953 και μετά ο ΟΔΕΠ είχε Διοίκηση
που οριζόταν κατά πλειοψηφία από την Εκκλησία και Πρόεδρο
τον Αρχιεπίσκοπο Αθηνών ... και ότι η αντίθετη νομολογία
που επικαλείται η κρατήσασα γνώμη αναφέρεται σε μεμονωμέ-
νες ιδιόμορφες περιπτώσεις και όχι στο σύνολο της μονα-

στηριακής περιουσίας. Συνεπώς κατά την μειοψηφούσα αυτή γνώμη οι σχετικοί λόγοι ακυρώσεως είναι βάσιμοι.

Προβάλλεται περαιτέρω ότι οι διατάξεις του Νόμου 1700/1987, με τις οποίες ανά τίθεται στον ΟΔΕΠ, νομικό πρόσωπο το οποίο είναι ξένο προς την Εκκλησία και δεν ελέγχεται απ' αυτή, η διοίκηση, διαχείριση και εκπροσώπηση της μοναστηριακής περιουσίας και επιτρέπεται η μεταβίβαση της περιουσίας αυτής στο Ελληνικό Δημόσιο χωρίς αντάλλαγμα, είναι αντίθετες με τα άρθρα 17 και 7 § 3(α) του Συντάγματος, γιατί επιβάλλουν ανεπίτρεπτη δήμευση της παραπάνω περιουσίας, άλλως αποστερούν τις Ι.Μ. από την ιδιοκτησία τους και πάντως θεσπίζουν περιορισμούς της κυριότητας οι οποίοι δεν είναι συνταγματικώς επιτρεπτοί.

Στο άρθρο 7 § 3 (α) του Συντάγματος ορίζεται ότι η γενική δήμευση απαγορεύεται. Εξ' άλλου, στο άρθρο 17 ... ορίζεται ότι η ιδιοκτησία τελεί υπό την προστασία του Κράτους, τα δικαιώματα όμως που απορρέουν απ' αυτή δεν μπορεί να ασκούνται σε βάρος του γενικού συμφέροντος ... Κανένας δεν στερείται την ιδιοκτησία του παρά μόνο για δημόσια ωφέλεια που έχει αποδειχθεί με τον προσήκοντα τρόπο, όταν και όπως ο νόμος ορίζει και πάντοτε αφού προηγηθεί πλήρης αποζημίωση ... Κατά την έννοια της τελευταίας συνταγματικής διατάξεως απαγορεύεται μεν η στέρηση της ιδιοκτησίας χωρίς την συνδρομή των προϋποθέσεων που ορίζονται σ' αυτή, δεν παρακωλύεται όμως η νομοθετική λειτουργία να θεσπίζει βάσει αντικειμενικών κριτηρίων και για εξυπηρέτηση

του γενικού συμφέροντος περιορισμούς ως προς την έκταση και το περιεχόμενο του δικαιώματος της κυριότητας, υπό την προϋπόθεση ότι με τους περιορισμούς αυτούς δεν εξαφανίζεται ή δεν καθίσταται αδρανής η ιδιοκτησία σε σχέση με τον προορισμό της ...

Κατά την γνώμη που επικράτησε στο δικαστήριο, οι ρυθμίσεις του Νόμου 1700/1987 ... οι οποίες προβλέπουν την περiéλευση στην κυριότητα του Ελληνικού Δημοσίου των μοναστηριακών αγροτικών και άλλων ακινήτων τα οποία κατέχονται από τις ιερές μονές χωρίς νομίμους τίτλους κυριότητας, δεν είναι αντίθετες με το άρθρο 17 του Συντάγματος, γιατί δεν αφαιρούν τα παραπάνω ακίνητα από την ιδιοκτησία των ιερών μονών, εφ' όσον ο νόμος προϋποθέτει ότι τα ακίνητα αυτά δεν ανήκουν σ' αυτές. Εξ' άλλου, οι ρυθμίσεις του ίδιου νόμου, οι οποίες αναφέρονται στην εκποίηση της αστικής ακίνητης περιουσίας των Ι.Μ. ή την παραχώρηση εμπραγμάτων δικαιωμάτων σ' αυτή με απόφαση του ΟΔΕΠ ... δεν προσβάλλουν το δικαίωμα κυριότητας των ιερών μονών, γιατί για να λειτουργήσουν απαιτούν την συναίνεση της Ι.Μ. που έχει την κυριότητα του ακινήτου, χωρίς την ύπαρξη της οποίας είναι απολύτως άκυρη η σχετική σύμβαση. Τέλος, οι ρυθμίσεις που αναφέρονται στην αξιοποίηση ... από τον ΟΔΕΠ των αστικών ακινήτων, των μεταλλείων, λατομείων και ιχθυοτροφείων που ανήκουν σε ιερές μονές ή σε οποιοδήποτε άλλο εκκλησιαστικό νομικό πρόσωπο, όπως και στην διοίκηση, διαχείριση και εκπροσώπηση της α-

Μεταφραστικό Γραφείο Υπουργείου Εξωτερικών, Αθήνα.

Bureau des Traductions du Ministère des Affaires Etrangères
de la République Hellénique, Athènes.

Hellenic Republic - Ministry of Foreign Affairs
Translation Office, Athens.

γροτικής ... περιουσίας ... και την αξιοποίηση ή περαιτέρω αξιοποίηση των αστικών ακινήτων, δεν επιβάλλεται με τις συναφείς ρυθμίσεις αφαίρεση της ιδιοκτησίας, εφ' όσον η κυριότητα των ακινήτων της περιουσίας αυτής παραμένει στις Ι.Μ., σε κάθε δε περίπτωση τα έσοδα από την διαχείριση της παραπάνω περιουσίας από τον ΟΔΕΠ χρησιμοποιούνται για εκκλησιαστικούς σκοπούς ... αλλά θεσπίζονται συνταγματικώς θεμιτοί περιορισμοί της κυριότητας για εξυπηρέτηση του συμφέροντος των μονών αυτών αλλά και του γενικού συμφέροντος. Επομένως, ο εξεταζόμενος λόγος ακυρώσεως, όπως και οι λόγοι ακυρώσεως περί παραβάσεως των άρθρων 12 § 5 και 6 και 20 § 1 του Συντάγματος και του άρθρου 1 του Προσθέτου Πρωτοκόλλου των Παρισίων της 20.3.1952 ... είναι αβάσιμοι και απορριπτέοι. ...

Δύο από τα μέλη του Δικαστηρίου με αποφασιστική ψήφο υποστήριξαν την εξής γνώμη με την οποία συντάχθηκε και το ένα από τα πάρεδρα μέλη: Η κάτω από τις εκτεθείσες ήδη συνθήκες ανάθεση της διοίκησης, διαχείρισης και εκπροσώπησης όλης ανεξαιρέτως της περιουσίας των Μονών εις τον ΟΔΕΠ ακόμη και "κατά τροποποίηση των ισχυουσών διατάξεων" (άρθρο 1 § 3 του Νόμου 1700/1987) δεν αποτελεί απλώς περιορισμό της κυριότητας ανεκτό από το Σύνταγμα, αλλά πλήττει ανεπίτρεπτα χωρίς πλήρη αποζημίωση τον πυρήνα του δικαιώματος αυτού. Τούτο γίνεται περισσότερο φανερό και από το γεγονός ότι η μόνη εξουσία που έχουν οι Μονές είναι να συμφωνήσουν ή να μή συμφωνήσουν για την από τον Ο-

ΔΕΠ εκποίηση των αστικών ακινήτων τους ή την παραχώρηση εμπραγμάτου δικαιώματος επ' αυτών, όχι όμως και να αποφασίσουν μιά τέτοια εκποίηση ή παραχώρηση, αφού η σχετική απόφαση μόνο από τον ΟΔΕΠ μπορεί να ληφθεί, ο οποίος θα αποφασίσει κυριαρχικά, δηλαδή χωρίς καν την γνώμη της Μονής για την εκποίηση των αγροτικών ακινήτων και για την κατά το άρθρο 7 του Νόμου 1700/1987 "αξιοποίηση ή περαιτέρω αξιοποίηση" της ακίνητης περιουσίας τους. Οσον αφορά δε τα κινητά περιουσιακά στοιχεία των Μονών, μερικά από τα οποία έχουν ιδιαίτερα μεγάλη αξία (π.χ. εικόνες μουσείων των Μονών, πολύτιμα κειμήλια, μετοχές κλπ.) αυτά τα διαχειρίζεται χωρίς κανένα απολύτως περιορισμό ο ΟΔΕΠ. Πέραν όλων αυτών πρέπει να σημειωθεί ότι στο Νόμο 1700/1987 δεν προσδιορίζεται η τύχη των εσόδων της μοναστηριακής περιουσίας, αντίθετα δε από τα άρθρα 2 § 2, 3 § 1 (B) και 9 του Νόμου 1700/1987 προκύπτει ότι τα έσοδα του Δημοσίου από "αξιοποίηση ή την παραχώρηση της χρήσεως της μοναστηριακής και εκκλησιαστικής γενικά περιουσίας" περιέρχονται στο υπό του αυτού άρθρου 9 ιδρυόμενο νομικό πρόσωπο ιδιωτικού δικαίου, το οποίο δεν επιδιώκει εκκλησιαστικούς σκοπούς. Έτσι η θεσπιζόμενη με το Νόμο 1700/1987 ρύθμιση έρχεται σε οξεία αντίθεση όχι μόνο με το άρθρο 17 του Συντάγματος, αλλά και τις ... διατάξεις της Σύμβασης της Ρώμης (άρθρο 1 του Πρόσθετου Πρωτοκόλλου) και την Συνθήκη της Ευρωπαϊκής Οικονομικής Κοινότητας και θεμελιώνεται, συνεπώς, και διεθνής ευθύνη της ΕΛ-

ληνικής Πολιτείας. Συνεπώς, κατά την μειοψηφούσα αυτή γνώμη ο αντίστοιχος λόγος ακυρώσεως είναι βάσιμος.

...

Στην συνέχεια προβάλλεται ότι οι διατάξεις του Νόμου 1700/1987 παραβιάζουν το άρθρο 4 § 1 του Συντάγματος, γιατί εισάγουν αδικαιολόγητα δυσμενή μεταχείριση της Ορθόδοξης Εκκλησίας της Ελλάδος σε σύγκριση με τις υπαγόμενες στο Οικουμενικό Πατριαρχείο μονές, καθώς και με το Οικουμενικό Πατριαρχείο αυτό, τα Πατριαρχεία Αλεξανδρείας, Ιεροσολύμων, του Πανάγιου Τάφου, της Ιεράς Μονής Σινά και των άλλων δογμάτων ή θρησκειών. Ο λόγος είναι αβάσιμος, γιατί η Ορθόδοξη Εκκλησία της Ελλάδας, φορέας και εκφραστής της επικρατούσας θρησκείας κατά το άρθρο 3 § 1 του Συντάγματος, δεν βρίσκεται κάτω από τις ίδιες συνθήκες σε σχέση με τι υπόλοιπες Ορθόδοξες Εκκλησίες, δόγματα ή θρησκείες ώστε οι επίδικες νομοθετικές ρυθμίσεις να παραβιάζουν την συνταγματική αρχή της ίσης μεταχειρίσεως ομοίων νομικών καταστάσεων.

...

Προβάλλεται στην συνέχεια, ότι, κατά παράβαση του άρθρου 5 § 1 του Συντάγματος, με τις ρυθμίσεις του Νόμου 1700/1987 οι ορθόδοξοι πολίτες, οι οποίοι επιθυμούν να ενισχύσουν οικονομικώς τις μονές, εμποδίζονται στην ελεύθερη ανάπτυξη της προσωπικότητάς τους, εφ' όσον, παρά την βούλησή τους, η διοίκηση και διαχείριση της δωριζομένης

Μεταφραστικό Γραφείο Υπουργείου Εξωτερικών, Αθήνα.

Bureau des Traductions du Ministère des Affaires Etrangères
de la République Hellénique, Athènes.

Hellenic Republic - Ministry of Foreign Affairs
Translation Office, Athens.

περιουσίας δεν θα ανήκει στις μονές, αλλά σε άλλο πρόσωπο, τον ΟΔΕΠ.

Επίσης προβάλλεται ότι με τις ρυθμίσεις αυτές θίγεται το ατομικό δικαίωμα της θρησκευτικής ελευθερίας των μελών των μοναχικών αδελφοτήτων, καθώς και αυτών που επιθυμούν να ιδρύσουν μονές, διαθέτοντας για το σκοπό αυτό την περιουσία τους. Ο λόγος κατά το πρώτο σκέλος του είναι αβάσιμος, γιατί το ατομικό δικαίωμα της ελεύθερης ανάπτυξεώς της προσωπικότητας, που κατοχυρώνεται στο άρθρο 5 § 1 του Συντάγματος, δεν είναι απόλυτο αλλ' υπόκειται στους περιορισμούς του Συντάγματος και του νόμου, στην προκειμένη δε περίπτωση οι επιβαλλόμενοι με τις παραπάνω διατάξεις του Νόμου 1700/1987 περιορισμοί ... δεν παραβιάζουν το άρθρο 5 § 1 του Συντάγματος. Κατά το δεύτερο σκέλος του ο λόγος είναι απαράδεκτος, γιατί αναφέρεται αορίστως σε ενδεχόμενη και μελλοντική βλάβη των αιτούντων.

Γ. Ο Νόμος της 6 Οκτωβρίου 1988 "Κύρωση της Σύμβασης παραχώρησης στο Δημόσιο της Δασικής και αγροτολιβαδικής περιουσίας των Ι.Μ. της Εκκλησίας της Ελλάδος που συμβάλλονται στην σύμβαση αυτή" ("Νόμος 1811/1988")

32. Η ψήφιση του Νόμου 1700/1987 προκάλεσε την έντονη αντίδραση της Εκκλησίας της Ελλάδος. Για να ηρεμήσει η κατάσταση, η Κυβέρνηση και η Ιερά Σύνοδος της Ιεραρχίας πραγματοποίησαν μια σειρά συσκέψεων και κατέληξαν σε μια προκαταρκτική συμφω-

Μεταφραστικό Γραφείο Υπουργείου Εξωτερικών, Αθήνα.

Bureau des Traductions du Ministère des Affaires Etrangères
de la République Hellénique, Athènes.

Hellenic Republic - Ministry of Foreign Affairs
Translation Office, Athens.

νία με βάση την οποία οι Ι.Μ. , μέσω μίας άλλης συμφωνίας, θα μπορούσαν να παραχωρήσουν μέρος της περιουσίας τους στο Δημόσιο. Ουσιώδης όρος της προκαταρκτικής συμφωνίας ήταν ότι η Εκκλησία της Ελλάδος θα έπρεπε να ζητήσει από κάθε συμβούλιο Ι.Μ. πληρεξούσιο για να υπογράψει αυτή την νέα συμφωνία.

33. Στις 11.5.1988 η Διαρκής Ιερά Σύνοδος συνήψε μια νέα συμφωνία με το Δημόσιο διά της οποίας 149 Ι.Μ. , περιλαμβανομένων των Ι.Μ.Α.Π. , Ο.Α. και

Φ.Β. , παραχωρούσαν την αγροτολιβαδική και την δασική περιουσία τους στο Δημόσιο. 47 Ι.Μ. εδήλωσαν ότι δεν εθίγοντο από την συμφωνία δεδομένου ότι δεν είχαν σημαντική περιουσία εκείνου του είδους. Η Βουλή εκύρωσε την συμφωνία με το Άρθρο 1 του Νόμου 1811/1988, του οποίου το Άρθρο 2(3) όριζε: "Από την δημοσίευση του νόμου αυτού, η διοίκηση και διαχείριση της αστικής εν γένει περιουσίας των Ιερών Μονών που δεν συμβάλλονται στην σύμβαση περιέρχεται στην Διαρκή Ιερά Σύνοδο της Εκκλησίας της Ελλάδος. Για την λοιπή περιουσία των Μονών, ισχύουν οι διατάξεις του Νόμου 1700/1987."

Το Άρθρο 2(1) όριζε ότι οι Ι.Μ. που δεν συμβάλλονται στην σύμβαση θα μπορούσαν να συμβληθούν εντός προθεσμίας ενός έτους από της ενάρξεως της ισχύος του Νόμου. Η λειτουργία του Νόμου 1700/1987 εν τούτοις δεν αναστέλλετο κατά το διάστημα αυτό.

34. Σύμφωνα με το άρθρο 2 της συμφωνίας, οι συμβαλλόμενες

Μεταφραστικό Γραφείο Υπουργείου Εξωτερικών, Αθήνα.

Bureau des Traductions du Ministère des Affaires Etrangères
de la République Hellénique, Athènes.

Hellenic Republic - Ministry of Foreign Affairs
Translation Office, Athens.

I.M. πρόκειται να παραχωρήσουν στο Δημόσιο όλη την αγροτολιβαδική και δασική περιουσία τους εκτός από περιβάλλουσα αυτές έκταση ακτίνας 200 μέτρων· απαιτείται η γνώμη της I.M.

για την δημιουργία και λειτουργία κέντρων ψυχαγωγίας, εστιατορίων και επιχειρήσεων στην περιοχή της I.M. . Ακόμη, οι I.M. θα διατηρήσουν ένα μέρος της αρχικής ακίνητης περιουσίας τους — υπό τον όρον ότι η έκταση που θα διατηρήσουν δεν θα υπερβαίνει τα 500 στρέμματα δασικής ή τα 200 στρέμματα αγροτολιβαδικής γής — και το 20% της "τουριστικών αξιοποιήσιμης" γής. Η Εκκλησία της Ελλάδος θα παρακρατήσει το 40% που έχει ενταχθεί στο σχέδιο πόλεως μετά το 1952. Τέλος οι εκτάσεις που κατέχουν οι I.M. δυνάμει τίτλου που περιήλθε σε αυτές με κληροδοσία ή δωρεά απαλλάσσονται από την παραχώρηση.

Ειδική επιτροπή συγκροτούμενη με απόφαση του Νομάρχη θα καθορίσει τις παραχωρούμενες στο Δημόσιο και τις παρακρατούμενες από τις I.M. εκτάσεις γής.

Σε αντάλλαγμα για την παραχώρηση της κυριότητας, το Δημόσιο αναλαμβάνει την μισθοδοσία 85 ιεροκληρύκων και την διάθεση του 1% του των κονδυλίων του προϋπολογισμού που διατίθεται για την Εκκλησία, για την ενίσχυση των I.M. που συμβλήθηκαν στην συμφωνία.

35. Δυνάμει του άρθρου 3 της συμφωνίας, ο ΟΔΕΠ καταργείται μετά την ολοκλήρωση των εργασιών. Στην πράξη ο ΟΔΕΠ διαλύθηκε μετά την υπό της Βουλής κύρωση της συμφωνίας και το προσωπικό

Μεταφραστικό Γραφείο Υπουργείου Εξωτερικών, Αθήνα.

Bureau des Traductions du Ministère des Affaires Etrangères
de la République Hellénique, Athènes.

Hellenic Republic - Ministry of Foreign Affairs
Translation Office, Athens.

του μετατάχθηκε σε άλλες υπηρεσίες του Δημοσίου σύμφωνα με το άρθρο 3 του Νόμου 1811/1988. Η διοίκηση και διαχείριση της αστικής περιουσίας και μέρους της αγροτολιβαδικής και δασικής περιουσίας που παρέμεινε στις I.M. που συμβλήθηκαν στην συμφωνία, παρέμεινε σε αυτές, ενώ η Εκκλησία της Ελλάδος αφού ανέλαβε τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις του ΟΔΕΠ και απέκτησε αποκλειστική εξουσία, είναι υπεύθυνη για την εκποιητέα περιουσία. Η Διαρκής Ιερά Σύνοδος με κανονιστικές αποφάσεις δημοσιευόμενες στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως θα ρυθμίζει τα της διοίκησης και διαχείρισης της περιουσίας του ΟΔΕΠ που μεταβιβάζεται στην Εκκλησία της Ελλάδος μετά την κατάργηση του ΟΔΕΠ. Τέλος οι I.M. που συμβάλλονται στην συμφωνία έχουν το δικαίωμα να εγείρουν αγωγές για κάθε διαφορά που αφορά την περιουσία που διατηρούν δυνάμει της συμφωνίας (άρθρο 5).

36. Ορισμένες από τις I.M. — περιλαμβανομένης της I.M.Φ.Β. — που είχαν εξουσιοδοτήσει την Εκκλησία της Ελλάδος να διαπραγματευτεί και να υπογράψει τη συμφωνία με το Δημόσιο προσέφυγαν στα δικαστήρια ισχυριζόμενες ότι η συμφωνία ήταν άκυρη.

Ισχυρίσθηκαν, μεταξύ άλλων, ότι (1) η συμφωνία είχε συναφθεί από την Διαρκή Ιερά Σύνοδο, ένα καθαρώς διοικητικό όργανο της Εκκλησίας της Ελλάδος στερούμενο ιδίας νομικής προσωπικότητας ή ικανότητας προς δικαιοπραξία, (2) οι αρχιεπίσκοποι και οι μητροπολίτες που είχαν λάβει μέρος στην σύνταξη της συμφωνίας δεν ήταν οι νόμιμοι εκπρόσωποι της Διαρκούς Ιεράς Συνόδου, (3) οι εκτάσεις γής που είχαν αναλάβει τα μοναστήρια

Μεταφραστικό Γραφείο Υπουργείου Εξωτερικών, Αθήνα.

Bureau des Traductions du Ministère des Affaires Etrangères
de la République Hellénique, Athènes.

Hellenic Republic - Ministry of Foreign Affairs
Translation Office, Athens.

να μεταβιβάσουν δεν είχαν καθορισθεί επακριβώς και η συμφωνία δεν ανέφερε την θέση τους, την έκταση ή τα όριά τους, (4) το Ελληνικό Δημόσιο δεν είχε ενεργήσει διά του νομίμου εκπροσώπου του, (5) κατά τον χρόνο της συνάψεως συμφωνίας ο ΟΔΕΠ ήταν υπεύθυνος για την διαχείριση και εκπροσώπηση της μοναστηριακής περιουσίας και η κυριότητα αυτής της περιουσίας ήδη είχε μεταφερθεί στο Δημόσιο δυνάμει του άρθρου 3 του Νόμου 1700, (6) οι εξουσιοδοτήσεις που εξέδωσαν οι I.M. προς την Διαρκή Ιερά Σύνοδο δεν είχαν την μορφή συμβολαιογραφικών εγγράφων όπως απαιτεί ο νόμος και (7) οι όροι που συμφωνήθηκαν από τις I.M. για την σύναψη της συμφωνίας και που αναφέρονται στις εξουσιοδοτήσεις δεν αναπαρήχθησαν στο τελικό κείμενο της συμφωνίας.

37. Στις 26.1.1990 το Πρωτοδικείο Αθηνών εξέδωσε απόφαση εις βάρος της I.M.Φ.Β.

38. Στις 4.12.1990 το Εφετείο Αθηνών απέρριψε μιά έφεση της I.M. κατά της αποφάσεως αυτής. Σημείωσε ιδιαιτέρως, όπως και το κατωτέρω δικαστήριο αλλά με περισσότερες λεπτομέρειες, ότι με τον Νόμο 1811/1988, ο νομοθέτης είχε εκφράσει την πρόθεση να κυρώσει την συμφωνία στο σύνολό της έστω και αν αυτή περιείχε τυπικά ή ουσιαστικά ελαττώματα που θα μπορούσαν να την καταστήσουν άκυρη με βάση νομοθετήματα που ήσαν σε ισχύ κατά τον χρόνο συνάψεώς της.

Ο πέμπτος προβαλλόμενος λόγος απορρίφθηκε από το Εφετείο Αθηνών με το αιτιολογικό ότι η I.M.Φ.Β. δεν

Μεταφραστικό Γραφείο Υπουργείου Εξωτερικών, Αθήνα.

Bureau des Traductions du Ministère des Affaires Etrangères
de la République Hellénique, Athènes.

Hellenic Republic - Ministry of Foreign Affairs
Translation Office, Athens.

ενομιμοποιείτο (locus standi) δεδομένου ότι κατά τον χρόνο της συνάψεως της συμφωνίας δεν ήταν πλέον κυρία της υπό κρίσιν εκτάσεως γής. Οσον αφορά τους προβαλλόμενους λόγους Αριθ. 3 και 7, το δικαστήριο δέχθηκε ότι λόγω του μεγάλου αριθμού των εμπλεκομένων I.M., η συμφωνία θα μπορούσε μόνον να διακρίνει κατά τρόπον γενικό μεταξύ των μεταβιβαστέων εκτάσεων γής και των διατηρητέων εκτάσεων γής και ανέθεσε το έργο του επακριβούς καθορισμού των ορίων σε μία επιτροπή που συγκροτούμενη σε κάθε νομαρχία.

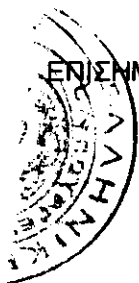
Ακόμη η διατύπωση της παραγράφου 2 της συμβάσεως δεν επαρκούσε αφ' εαυτής για να αποδείξει ότι είχε γίνει υπέρβαση της εντολής που είχε δοθεί στην Διαρκή Ιερά Σύνοδο ή ότι είχε γίνει κατάχρηση των εξουσιών από πλευράς των αρχιεπισκόπων που είχαν υπογράψει την συμφωνία. Εάν είχε συμβεί αυτό και εάν είχε μεταβιβασθεί στο Δημόσιο γή χωρίς σχετική εξουσιοδότηση, αυτό θα συνιστούσε στέρηση περιουσίας, ασυμβίβαστη με το Άρθρο 17 του Συντάγματος, ένα ελάττωμα δηλαδή που δεν θα μπορούσε να θεραπευθεί διά της κυρώσεως. Ωστόσο ήταν αδύνατον να κριθεί εάν είχαν υπερβληθεί οι εντολές δεδομένου ότι οι εφεσείοντες δεν είχαν δηλώσει εάν η σχετική επιτροπή είχε ήδη εκτελέσει το έργο της.

Τέλος, η προσβαλλόμενη συμφωνία ήταν μία συμφωνία που αφορούσε αξία, δεδομένου ότι το Δημόσιο ανέλαβε να στηρίξει τις I.M. που είχαν προσχωρήσει στην συμφωνία μεταβιβάζοντας προς αυτές το 1% των κονδυλίων του προϋπολογισμού για την Εκκλησία καθώς και να αναλάβει το κόστος αμοιβής 85 ιεροκληρικών.

Μεταφραστικό Γραφείο Υπουργείου Εξωτερικών, Αθήνα.

Bureau des Traductions du Ministère des Affaires Etrangères
de la République Hellénique, Athènes.

Hellenic Republic - Ministry of Foreign Affairs
Translation Office, Athens.

Δ. Εφαρμογή των Νόμων 1700/1987 και 1811/1988

39. Σε μία εγκύκλιο της 5 Ιανουαρίου 1989 ο Υπουργός Γεωργίας εξήτησε από τις Νομαρχίες να συστήσουν τις επιτροπές που ορίζοντο στην παράγραφο 2 της συμφωνίας της 11ης Μαΐου 1988 (παράγραφος 34 ανωτέρω). Καμμία ενέργεια δεν έχει γίνει προς τούτο μέχρι τώρα.

Μία άλλη εγκύκλιος της 20 Φεβρουαρίου 1989, επιστούσε την προσοχή των αρχών στο γεγονός ότι η κυριότητα της ακίνητης περιουσίας που ανήκε στις Ι.Μ. που δεν είχαν προσχωρήσει στην συμφωνία είχε μεταβιβασθεί στο Δημόσιο δυνάμει του Νόμου 1700/1987. Η εγκύκλιος υπενθύμιζε επίσης προς τις αρχές την δυνατότητα που υπήρχε να μεταβιβασθεί μέρος αυτής της περιουσίας προς γεωργικούς συνεταιρισμούς και να χρησιμοποιηθεί η διαδικασία αποβολής που οριζότο στο άρθρο 4 του Νόμου 1700/1987 (βλέπε παράγραφο 26 ανωτέρω).

40. Στην πράξη, οι εργασίες μεταβιβάσεως — ιδιαιτέρως ο προσδιορισμός των περιουσιακών στοιχείων που μεταβιβάζονται στο Δημόσιο δυνάμει του Νόμου 1700/1987 και του Νόμου 1811/1988 — δεν έχει ακόμη ολοκληρωθεί.

41. Στις ενώπιον της επιτροπής και του δικαστηρίου διαδικασίες οι αιτούσες Ι.Μ. στηρίχθηκαν σε ορισμένες αποφάσεις διά των οποίων είχε γίνει ανακοπή των δικών που είχαν εισαγάγει κατά του Δημοσίου ορισμένες μη συμβαλλόμενες Ι.Μ. (Αποφάσεις 455/1987 του Πρωτοδικείου Ιωαννίνων και 175/1988 του Πρωτοδικείου Χαλκίδας), μια δε έψηση άλλης Ι.Μ.

Μεταφραστικό Γραφείο Υπουργείου Εξωτερικών, Αθήνα.

Bureau des Traductions du Ministère des Affaires Etrangères
de la République Hellénique, Athènes.

Hellenic Republic - Ministry of Foreign Affairs
Translation Office, Athens.

κρίθηκε απαράδεκτη (Απόφαση 335/1987 του Πρωτοδικείου Ασπλην-
του) με το αιτιολογικό ότι οι ενδιαφερόμενες Ιερές Μονές δεν ε-
νομιμοποιούνται (*locus standi*) απ' ής στιγμής είχε τεθεί σε ι-
σχύ ο Νόμος 1700/1987. Συγκεκριμένα, είχε κηρυχθεί απαράδεκτη
η αναγνωριστική αγωγή μίας μη συμβαλλομένης Ι.Μ. , που
σύμφωνα με την Ι.Μ. η κυριότητα δημιουργήθηκε από σύντομη
χρησικτησία. Το Πρωτοδικείο Πατρών (στην απόφασή του 35/1991)
δέχθηκε επίσης ότι η κυριότητα, κατοχή και νομή της επίδικης
εκτάσεως γής είχε αυτοδικαίως μεταφερθεί στο Δημόσιο δυνάμει
του άρθρου 3(1)(Α) και (Β) του Νόμου 1700/1987 και τόνισε ότι
η ενδιαφερόμενη Ι.Μ. δεν ήταν μεταξύ εκείνων που είχαν
προσχωρήσει στην συμφωνία της 11.5.1988.

42. Σε μια επιστολή της 7.2.1992 το Υπουργείο Γεωργία απάντη-
σε ως εξής σε ερώτημα του Εκπροσώπου της Κυβέρνησης σχετικά με
την εφαρμογή των Νόμων 1700/1987 και 1811/1988:

"... [Ο]ι Νόμοι 1700/1987 και 1811/1988 που ρυθμίζουν θέ-
ματα της Εκκλησιαστικής περιουσίας, δεν έχουν εφαρμοσθεί
σύμφωνα με τις διαδικασίες που ορίζονται σε αυτούς για
την παραχώρηση στο Δημόσιο των εκτάσεων γης που περιέρχο-
νται σε αυτό και για την διάκριση αυτών των εκτάσεων από
τις διατηρητέες υπό των Ι.Μ. εκτάσεις γής. ...
Πρόβλημα προέκυψε στην διοίκηση και διαχείριση των δασι-
κών εκτάσεων ... διότι δεν έχουν κινηθεί οι διαδικασίες
για να τις λάβει το Δημόσιο στην κατοχή του ... και επί-
σης λόγω διαφωνιών μεταξύ του Δημοσίου και των Ι.Μ.

σχετικά με την ερμηνεία των εν λόγω Νόμων. ... [Α]πό

Μεταφραστικό Γραφείο Υπουργείου Εξωτερικών, Αθήνα.

Bureau des Traductions du Ministère des Affaires Etrangères
de la République Hellénique, Athènes.

Hellenic Republic - Ministry of Foreign Affairs
Translation Office, Athens.

το έγγραφο 147224/21.12.1991 του Τμήματος Περιφερειακής Αναπτύξεως του Υπουργείου μας ... και από το γεγονός ότι το Υπουργείο Εθνικής Παιδείας έχει συστήσει μια ομάδα για να μελετήσει το πρόβλημα της εκκλησιαστικής περιουσίας, φαίνεται ότι το Δημόσιο προτίθεται να επανεξετάσει το θέμα με σκοπό να το επιλύσει."

43. Ο συνήγορος των αιτουσών I.M. εδήλωσε κατά την ενώπιον του Δικαστηρίου συζήτηση ότι μέχρι σήμερα, καμμία από τις επίδικες εκτάσεις γης δεν έχει μεταβιβασθεί σε γεωργικούς συνεταιρισμούς ή στο Δημόσιο. Διευκρίνισε ωστόσο, ότι μετά την έναρξη ισχύος του Νόμου 1700/1987 οι διοικητικές αρχές αρνούνται να δώσουν τις αναγκαίες άδειες για την εκτέλεση ορισμένων καθημερινών εργασιών.

Προς τούτο, στηρίχθηκε και προσκόμισε αλληλογραφία μεταξύ αφ' ενός της δασικής υπηρεσίας Καλαμπάκας και αφ' ετέρου του συνεταιρισμού Βλαχάβας και του I.M.M.Σ.

. Η δασική υπηρεσία δεν έδωσε άδεια στον συνεταιρισμό να κόψει δένδρα από δάση που ανήκαν στην I.M. βάσει του Διατάγματος 2185/1952 (βλέπε § 9 ανωτέρω) παρ' ότι ο συνεταιρισμός ήδη από το 1985 είχε πληρώσει την I.M. για την υλοτόμηση.

Ομοίως, οι δασικές αρχές Αλμυρού Μαγνησίας δεν ενέκριναν το τετραετές πρόγραμμα εκμετάλλευσης ενός δάσους που ανήκει στην I.M.A.Ε. με το αιτιολογικό ότι υπήρχε αβεβαιότητα ως προς την ιδιοκτησία του δάσους.

Μεταφραστικό Γραφείο Υπουργείου Εξωτερικών, Αθήνα.

Bureau des Traductions du Ministère des Affaires Etrangères
de la République Hellénique, Athènes.

Hellenic Republic - Ministry of Foreign Affairs
Translation Office, Athens.

ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΕΣ ΕΝΩΠΙΟΝ ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ

44. Οι αιτούσες I.M. υπέβαλαν αίτηση προς την Επιτροπή με την ακόλουθη σειρά: Α.Ε. , Ο.Λ. , Α.Λ.Κ.

, Μ.Σ. και Α.Π. , μαζί με έξη μοναχούς από αυτές τις I.M. , στις 16 Ιουλίου 1987 (αίτηση Αριθ. 13984/88), και Χ.Α.

Φ.Β. και Μ.Σ.Κ. , μαζί με τέσσερις μοναχούς και κληρικούς, στις 15 Μαΐου 1988 (αίτηση Αριθ. 13984/88). Στηρίχθηκαν στα Αρθρα 6, 9, 11, 13 και 14 της Συμβάσεως και του Αρθρου 1 του Πρώτου Πρωτοκόλλου.

45. Στις 4 Δεκεμβρίου 1990 η Επιτροπή διέταξε να ομοδικασθούν οι δύο αιτήσεις. Τις εκήρυξε παραδεκτές στις 5 Ιουνίου 1990 αλλά μόνον στον βαθμό που είχαν υποβληθεί από τις I.M. . Τις εκήρυξε απαράδεκτες ως προς το υπόλοιπο. Στην έκθεση της της 14 Ιανουαρίου 1993 (Άρθρο 31), εξέφρασε την γνώμη:

(α) όσον αφορά τις αιτούσες I.M. ,

(ι) ότι η μεταβίβαση της κυριότητας που προβλέπει ο Νόμος 1700/1987 δεν παραβίαζε το Άρθρο 1 του Πρώτου Πρωτοκόλλου (ομοφώνως),

(ιι) ότι οι διατάξεις του Νόμου 1700/1987, όπως τροποποιήθηκε από τον Νόμο 1811/1988, δεν παραβίαζαν το Άρθρο αυτό (ομοφώνως),

(ιιι) ότι δεν είχε υπάρξει παραβίαση των Αρθρων 9, 11 και 13 της Συμβάσεως (ομοφώνως) ή του δικαιώματος των αιτουσών

Μεταφραστικό Γραφείο Υπουργείου Εξωτερικών, Αθήνα.

Bureau des Traductions du Ministère des Affaires Etrangères
de la République Hellénique, Athènes.

Hellenic Republic - Ministry of Foreign Affairs
Translation Office, Athens.

I.M. για δίκαιη δίκη υπό την έννοια του Αρθρου 6, § 1 (ομοφώνως) ή του Αρθρου 14 σε συνδυασμό με τα Αρθρα 6, 9 και 11 της Συμβάσεως και του Αρθρου 1 του πρώτου Πρωτοκόλλου (ομοφώνως),

(β) όσον αφορά τις I.M.A.Ξ. , A.A.K.
M.C. , X.A. και
M.C.K. , ότι δεν υπήρξε παραβίαση του δικαιώματος προσβάσεως σε δικαστήριο (εννόμου προστασίας) που διασφαλίζεται από το Άρθρο 6 § 1 (με ψήφους ένδεκα προς δύο),

(γ) όσον αφορά τις I.M.A.Π.
Φ.Β. και Ο.Λ. , ότι δεν υπήρξε παραβίαση του δικαιώματος προσβάσεως σε δικαστήρια με την έννοια του Αρθρου 6 § 1 (ομοφώνως).

Το πλήρες κείμενο της γνωματεύσεως της Επιτροπής και των δύο ξεχωριστών γνωματεύσεων που περιέχονται στην αναφορά αναπαράγεται ως παράρτημα της παρούσης αποφάσεως.¹

ΤΕΛΙΚΕΣ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΠΡΟΣ ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ

46. Στο υπόμνημα της η Κυβέρνηση ζήτησε από το δικαστήριο να

¹ Σημείωση του Γραμματέως. Για πρακτικούς λόγους το παράρτημα αυτό θα εμφανισθεί μονάχα στην τυπωμένη μορφή αυτής της αποφάσεως (τόμος 301-Α της Σειράς Α των Δημοσιεύσεων του Δικαστηρίου), αλλά είναι δυνατόν να ληφθεί αντίγραφο της εκθέσεως της Επιτροπής από την γραμματεία.

απορρίψει τις δύο αιτήσεις των I.M. στο σύνολό τους".

47. Οι αιτούσες I.M. εξήτησαν από το δικαστήριο να

"... να κηρύξει ότι οι διατάξεις των Νόμων 1700/1987 και 1811/1988 και οι μεταγενέστεροι νόμοι της Ελληνικής Δημοκρατίας παραβιάζουν το Άρθρο 1 του Πρώτου Πρωτοκόλλου, το Άρθρο 6 και, επικουρικώς, τα Άρθρα 13, 14, 9 και 11 της Συμβάσεως,

... να κηρύξει ότι οι ως άνω παραβιάσεις έχουν διαπραχθεί εις βάρος όλων των αιτούντων, και

... να επιδικάσει αποζημίωση..."

ΩΣ ΠΡΟΣ ΤΑ ΝΟΜΙΚΑ ΖΗΤΗΜΑΤΑ

I. ΟΙ ΠΡΟΚΑΤΑΡΚΤΙΚΕΣ ΕΝΣΤΑΣΕΙΣ ΤΗΣ ΚΥΒΕΡΝΗΣΕΩΣ

A. Η δικαιοδοσία *ratione personae* του Δικαστηρίου

48. Αρχικά, η Κυβέρνηση υποστήριξε ότι οι αιτούσες I.M.

ήσαν μη κυβερνητικές οργανώσεις με την έννοια του Αρθρου 25 της Συμβάσεως. Υπογράμμισαν τους ιστορικούς, νομικούς και οικονομικούς δεσμούς της Ορθόδοξης Εκκλησίας και των θεσμών της με το Ελληνικό Έθνος και το Ελληνικό Κράτος, που εμφανίζονται και στο Σύνταγμα του 1975 και στην νομοθεσία, και στην σημαντική επιρροή που έχει η Ελληνική Εκκλησία στις δραστηριότητες του Κράτους. Η απόδοση νομικής προσωπικότητας δημοσίου δικαίου στην Εκκλησία και στα μέρη αυτής - περιλαμβανομένων

Μεταφραστικό Γραφείο Υπουργείου Εξωτερικών, Αθήνα.

Bureau des Traductions du Ministère des Affaires Etrangères
de la République Hellénique, Athènes.

Hellenic Republic - Ministry of Foreign Affairs
Translation Office, Athens.

των Ι.Μ. — δείχνει την ιδιαίτερη σημασία που δίδεται στα εκκλησιαστικά θέματα. Περαιτέρω, η Ελληνική Ορθόδοξη Εκκλησία και οι θεσμοί της έπαιξαν ένα άμεσο, ενεργό ρόλο στην δημοσία διοίκηση. Εκδίδουν εκτελεστές διοικητικές αποφάσεις των οποίων η νομιμότητα υπόκειται σε αίτηση ακυρώσεως στο Συμβούλιο της Επικρατείας, όπως και οιασδήποτε άλλης δημοσίας αρχής. Οι Ι.Μ. ιεραρχικά ενσωματώνονται στην οργανική δομή της Ελληνικής Εκκλησίας. Ιδρύονται, συγχωνεύονται ή διαλύονται κατόπιν διατάγματος εγκρινομένου μετά από διαβουλεύσεις με τον αρχιμανδρίτη και με την έγκριση της Διαρκούς Ιεράς Συνόδου, κατόπιν προτάσεως του Υπουργού Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων. Οι αποφάσεις των μοναστικών συμβουλίων οφείλουν να επικυρώνονται από την εποπτεύουσα Εκκλησιαστική αρχή πριν τεθούν σε ισχύ. Τέλος, δεν ήταν αποφασιστικής σημασίας το γεγονός ότι οι Ι.Μ. είχαν νομική προσωπικότητα διάφορη από εκείνη της Εκκλησίας και αυτό φαίνεται από το γεγονός ότι ήταν δυνατό για τις διεθνείς ευθύνες ενός Κράτους να συνάπτονται από πράξεις νομικών προσώπων διαφόρων του Κράτους.

49. Όπως η Επιτροπή στην απόφασή της περί του παραδεκτού, το Δικαστήριο παρατηρεί ότι οι αιτούσες Ι.Μ. δεν ασκούν κυβερνητική εξουσία. Το άρθρο 31(1) του Καταστατικού Χάρτη της Ελληνικής Εκκλησίας περιγράφει τις Ι.Μ. ως ασκητικά θρησκευτικά ιδρύματα (βλέπε παράγραφο 15 ανωτέρω). Οι σκοποί — κυρίως εκκλησιαστικής και πνευματικής φύσεως, αλλά επίσης πολιτιστικής και κοινωνικής φύσεως σε ορισμένες περιπτώσεις — δεν ήταν τέτοιοι που να κατατάσσονται στους Κρατικούς οργανι-

Μεταφραστικό Γραφείο Υπουργείου Εξωτερικών, Αθήνα.

Bureau des Traductions du Ministère des Affaires Etrangères
de la République Hellénique, Athènes.

Hellenic Republic - Ministry of Foreign Affairs
Translation Office, Athens.

ομούς που έχουν ιδρυθεί για δημόσιους-διοικητικούς σκοπούς. Από την κατάταξή τους στα νομικά πρόσωπα δημοσίου δικαίου μπορεί να συναχθεί μόνον ότι ο νομοθέτης - εξ' αιτίας των ειδικών δεσμών μεταξύ των Ι.Μ. και του Κράτους - επιθυμούσε να τους δώσει την ίδια νομική προστασία έναντι τρίτων που έχουν και άλλα νομικά πρόσωπα δημοσίου δικαίου. Περαιτέρω, η μόνη εξουσία των μοναστηριακών συμβουλίων συνίσταται στην έκδοση κανονισμών που αφορούν την οργάνωση και προαγωγή της πνευματικής ζωής και της εσωτερικής διοίκησης κάθε Ι.Μ. (άρθρο 39(4) - βλέπε παράγραφο 15 ανωτέρω).

Οι Ι.Μ. υπάγονται στην πνευματική εποπτεία του τοπικού αρχιεπισκόπου (άρθρο 39(2)), όχι υπό την εποπτεία του Κράτους, και συνεπώς είναι νομικά πρόσωπα διάφορα του Κράτους, από το οποίο είναι εντελώς ανεξάρτητα.

Οι αιτούσες Ι.Μ. πρέπει ως εκ τούτου να θεωρηθούν ως μη κυβερνητικές οργανώσεις με την έννοια του Αρθρου 25 της Συμβάσεως.

B. Εξάντληση των εγχώριων ένδικων μέσων

50. Κατά δεύτερον, η Κυβέρνηση ισχυρίσθηκε ότι οι αιτούσες Ι.Μ. δεν εξήντλησαν τα εγχώρια ένδικα μέσα σε ορισμένες περιπτώσεις. Κανένα δικαστήριο δεν εξέδωσε απόφαση σε υπόθεση που αφορά την δήθεν παραβίαση των δικαιωμάτων τους.

Γενικώς, η Κυβέρνηση ισχυρίσθηκε ότι το γεγονός ότι κατά το Ελληνικό δίκαιο είναι αδύνατον να ακυρωθεί αμέσως μιά ενδε-

χομένως αντισυνταγματική διάταξη κατ' ουδένα τρόπο δεν μειώνει την αποτελεσματικότητα της έννομης προστασίας που παρέχει το Ελληνικό νομικό σύστημα στους αιτούντες. Η προκαταρκτική εξέταση που κατά σύστημα διενεργείται από τα Ελληνικά δικαστήρια έχει ως αποτέλεσμα ότι κάθε νόμος που κρίνεται ως αντισυνταγματικός δεν εφαρμόζεται. Οι λόγοι σχετικά με την συνταγματικότητα του νόμου 1700/1987 της 7 Δεκεμβρίου 1987 που παρατέθηκαν στην απόφαση του Συμβουλίου της Επικρατείας (βλέπε παράγραφο 31 ανωτέρω) ήσαν παρεμπόμποντες (*obiter*), δεν είχαν την ισχύ του δεδικασμένου (*res judicata*) και δεν ήταν δεσμευτικές για άλλα δικαστήρια που τυχόν είχαν να ασχοληθούν με το ίδιο θέμα σε μία συγκεκριμένη υπόθεση. Μόνον το Ανώτατο Ειδικό Δικαστήριο θα μπορούσε να εκδώσει μια οριστική ρύθμιση για αυτά τα θέματα σε περίπτωση που τα δύο ανώτατα δικαστήρια της χώρας εξέδιδαν αντικρουόμενες αποφάσεις (Άρθρο 100 § 1(ε) του Συντάγματος του 1975).

Πιό συγκεκριμένα, η Κυβέρνηση εδήλωσε ότι ο Νόμος 1700/1987 δεν θα ετίθετο σε ισχύ μέχρι ο ΟΔΕΠ να εκδώσει μία συγκεκριμένη απόφαση σχετικά με την παρουσία αυτών των Ι.Μ.

ή να εκπροσωπήσει τις Ι.Μ. αναφορικά με την παρουσία τους. Οι αιτούσες Ι.Μ. θα είχαν τότε μία σειρά δραστικών ένδικων μέσων στην διάθεσή τους: αίτηση ακυρώσεως των διοικητικών αποφάσεων που είχαν εκδοθεί για την εφαρμογή του Νόμου 1700/1987 (άρθρα 1(3), 2(3), 4(9), 7(2) και 8(1) και (2)) — που οι Ι.Μ. είχαν πραγματικά ασκήσει κατά της απόφασης που διόριζε το διοικητικό συμβούλιο του ΟΔΕΠ (βλέπε

Μεταφραστικό Γραφείο Υπουργείου Εξωτερικών, Αθήνα.

Bureau des Traductions du Ministère des Affaires Etrangères
de la République Hellénique, Athènes.

Hellenic Republic - Ministry of Foreign Affairs
Translation Office, Athens.

παραγράφους 25, 27 και 30 ανωτέρω) - ή των αποφάσεων της διοικήσεως του ΟΔΕΠ· αναγνωριστική αγωγή στα πολιτικά δικαστήρια (Άρθρο 72 του Κώδικος Πολιτικής Δικονομίας) με σκοπό να αναγνωρισθούν νομικώς τα αποκλειστικά δικαιώματα διαχείρισης και εκπροσώπησης της περιουσίας τους· και επίσης δυνάμει των άρθρων 4(4) και (7) του Νόμου 1700/1987 (βλέπε παράγραφο 26 ανωτέρω).

51. Το Δικαστήριο παρατηρεί ότι παρά το γεγονός ότι το θέμα που ετέθη στο Συμβούλιο της Επικρατείας ήταν η νομιμότητα της συνθέσεως του διοικητικού συμβουλίου του ΟΔΕΠ, το δικαστήριο εκείνο επίσης έκρινε ότι οι οικείες διατάξεις του Νόμου 1700/1987 ήταν συμβατές με το Άρθρο 17 του Συντάγματος και με την Ευρωπαϊκή Σύμβαση (βλέπε παράγραφο 31 ανωτέρω). Αυτές ήταν δηλώσεις δικαστών ενός εκ των υψηλοτέρων δικαστηρίων της χώρας. Επί πλέον, ένα μεγάλο μέρος του αιτιολογικού μέρους της αποφάσεως της 7 Δεκεμβρίου 1987 αποτελείτο από αυτές. Αυτές οι δηλώσεις, έστω και παρεμπίπτουσες, περιόριζαν σημαντικά τις προοπτικές επιτυχίας κάθε άλλης προσφυγής που τυχόν ασκούσαν οι αιτούσες I.M. .

Όσον αφορά τις δυνατότητες που ανέφερε η κυβέρνηση, το δικαστήριο παρατηρεί ότι ορισμένες από αυτές αφορούν διατάξεις που έπαυσαν να είναι ουσιώδεις μετά την κατάργηση του ΟΔΕΠ ή τις ειδικές ρυθμίσεις για την εφαρμογή του Νόμου 1700/1987. Στο σημείο αυτό το Δικαστήριο σημειώνει ότι τα μόνα ένδικα μέσα που το Άρθρο 26 της Συμβάσεως απαιτεί να εξαντληθούν είναι εκείνα που αφορούν την καταγγελλομένη παραβίαση και τα οποία

Μεταφραστικό Γραφείο Υπουργείου Εξωτερικών, Αθήνα.

Bureau des Traductions du Ministère des Affaires Etrangères
de la République Hellénique, Athènes.

Hellenic Republic - Ministry of Foreign Affairs
Translation Office, Athens.

είναι σε θέση να επανορθώσουν τα καταγγελλόμενα ζητήματα (βλέπε μεταξύ άλλων πηγών, την απόφαση Airey κατά Ιρλανδίας της 9 Οκτωβρίου 1979, Σειρά Α, Αριθ. 32, σελίς 11, § 19). Τέλος οι ενέργειες που ορίζονται στο άρθρο 4(4) και (7) προϋποθέτουν ό-
τι οι αιτούσες I.M. θα έχουν παραδώσει την περιουσία τους ή ότι θα έχει εκδοθεί ένα πρωτόκολλο αποβολής γεγονός που δεν συνέβαινε κατά την ημερομηνία εκδόσεως της παρούσης αποφά-
σεως και ως εκ τούτου οι ενέργειες αυτές δεν έχουν συνάφεια.

Οι ενστάσεις ως εκ τούτου πρέπει να απορριφθούν.

II. ΙΣΧΥΡΙΣΜΟΣ ΠΕΡΙ ΠΑΡΑΒΙΑΣΗΣ ΤΟΥ ΑΡΘΡΟΥ 1 ΤΟΥ ΠΡΩΤΟΥ ΠΡΩΤΟΚΟΛΛΟΥ

52. Οι αιτούσες I.M. παραπονούνται για την μεταβίβαση μέρους της ακίνητης περιουσίας τους στο Δημόσιο, και για την διαχείριση της περιουσίας αυτής από τον ΟΔΕΠ και εν συνεχεία από την Ελληνική Εκκλησία δυνάμει των Νόμων 1700/1987 και 1811/1988. Στηρίζονται στο Άρθρο 1 του πρώτου Πρωτοκόλλου που προβλέπει:

"Παν φυσικόν ή νομικόν πρόσωπον δικαιούται ειρηνικής απο-
λαύσεως των αγαθών του. Ουδείς δύναται να στερηθεί των α-
γαθών αυτού ειμή διά λόγους δημοσίας ωφελείας και υπό
τους προβλεπόμενους υπό του νόμου και των γενικών αρχών
του διεθνούς δικαίου όρους.

Αι προαναφερόμεναι διατάξεις ουδαμώς θίγουνσι το δικαίωμα παντός κράτους όπως εφαρμόσει νόμους ους ήθελε κρίνει α-

Μεταφραστικό Γραφείο Υπουργείου Εξωτερικών, Αθήνα.

Bureau des Traductions du Ministère des Affaires Etrangères
de la République Hellénique, Athènes.

Hellenic Republic - Ministry of Foreign Affairs
Translation Office, Athens.

ναγκαίους προς έλεγχον της χρήσεως της ιδιοκτησίας συμφώνως προς το γενικόν συμφέρον ή προς εξασφάλισιν καταβολής φόρων ή άλλων εισφορών ή προστίμων."

53. Η Κυβέρνηση και η Επιτροπή δεν αποδέχτηκαν αυτόν τον ισχυρισμό.

A. Προκαταρκτικές παρατηρήσεις

54. Οι αιτούσες I.M. κατ' ουσίαν παραπονούνται ότι οι Νόμοι 1700/1987 και 1811/1988 είναι ασυμβίβαστοι με την Σύμβαση.

Η Κυβέρνηση τονίζει ότι μέχρι σήμερα κανένα πρακτικό μέτρο δεν έχει ληφθεί για να εκτελεσθούν οι νόμοι ως προς τις I.M.

55. Όπως προκύπτει από υποθέσεις ατομικών αιτήσεων που υποβλήθηκαν δυνάμει του Αρθρου 25, η αποστολή του Δικαστηρίου δεν είναι να επιθεωρεί την οικεία νομοθεσία αφηρημένα. Πρέπει στο βαθμό που είναι δυνατόν να εξετάζει τα θέματα που τίθενται από την υπό εξέταση υπόθεση (βλέπε μεταξύ άλλων κειμένων την απόφαση Pandovani κατά Ιταλίας της 26 Φεβρουαρίου 1993, Σειρά Α, Αριθ. 257-B, σελίς 20, § 24). Για τον σκοπό αυτό στην παρούσα υπόθεση πρέπει να εξετάσει τους ως άνω Νόμους στο βαθμό που οι αιτούσες I.M. αντικρούουν τις συνέπειές τους επί των περιουσιών τους.

Οι συνέπειες αυτές έχουν αρχίσει ήδη να γίνονται αισθητές εξ' αιτίας της ειδικής φύσεως ορισμένων εκ των διατάξεων του

Μεταφραστικό Γραφείο Υπουργείου Εξωτερικών, Αθήνα.

Bureau des Traductions du Ministère des Affaires Etrangères
de la République Hellénique, Athènes.

Hellenic Republic - Ministry of Foreign Affairs
Translation Office, Athens.

Νόμου 1700/1987, ιδιαιτέρως του άρθρου 3 (βλέπε § 25 ανωτέρω), και εξ' αιτίας του ότι ο Νόμος έχει ήδη αρχίσει να εφαρμόζεται καθ' ότι έχουν εκδοθεί υπουργικές εγκύκλιοι και διοικητικές αποφάσεις (βλέπε §§ 39 και 43 ανωτέρω).

Το Δικαστήριο παρατηρεί ότι οι γεωργικές και αγροτολιβαδικές περιουσίες των αιτουσών Ι.Μ. αυτήν την στιγμή διέπονται από δύο παράλληλες σειρές νομικών κανονισμών: οι κανονισμοί του Νόμου 1700/1987 που διέπουν τις περιουσίες των

Ι.Μ.Α.Ε. , Α.Λ.Κ. , Μ.Σ.

, Χ.Α. και Μ.Σ.Κ.

, και εκείνων του Νόμου 1811/1988, που διέπουν τις περιουσίες των Ι.Μ.Α.Π. , Ο.Λ. και Ι.Μ.

Γ. Θεωρεί ως εκ τούτου αναγκαίο να γίνει διάκριση μεταξύ των τριών Ι.Μ. που προσχώρησαν στην συμφωνία της 11 Μαΐου 1988 και εκείνων που δεν προσχώρησαν.

Όσον αφορά τις τελευταίες προτείνει επίσης να εξετασθεί η θέση τους μόνον κάτω από εκείνες τις διατάξεις του Νόμου 1700/1987 που συνεχίζουν να ισχύουν επί των εν θέματι περιουσιών, δεδομένου ότι πολλές από τις λοιπές διατάξεις αυτού του Νόμου ίσχυσαν μόνον για περιορισμένο χρονικό διάστημα ή έπαυσαν να ισχύουν μετά την κατάργηση του ΟΔΕΠ (άρθρα 1(1) και 2(1) και (2) του Νόμου 1700/1987 — βλέπε § 25 ανωτέρω).

Το Δικαστήριο παρατηρεί τελικά ότι η αστική περιουσία των οκτώ Ι.Μ. δεν αποτελεί πλέον θέμα της παρούσης καθ' ότι η διαχείριση αυτής είναι πλέον ευθύνη της Διαρκούς Ιεράς Συνό-

Μεταφραστικό Γραφείο Υπουργείου Εξωτερικών, Αθήνα.

Bureau des Traductions du Ministère des Affaires Etrangères
de la République Hellénique, Athènes.

Hellenic Republic - Ministry of Foreign Affairs
Translation Office, Athens.

δου απ' ης στιγμής ο Νόμος 1811/1988 ετέθη σε ισχύ (άρθρο 2(3) του Νόμου 1811/1988 - βλέπε § 33 ανωτέρω).

B. Θέση των I.M. που δεν ήσαν συμβαλλόμενα μέρη της συμφωνίας της 11 Μαΐου 1988

1. Διερεύνηση εάν υπήρξε παραβίαση ιδιοκτησιακού δικαιώματος, και διατύπωση του σχετικού κανόνα δυνάμει του Αρθρου 1

56. Όπως εξηγείται στην νομολογία του Δικαστηρίου, το Αρθρο 1, που εγγυάται κατ' ουσίαν το ιδιοκτησιακό δικαίωμα, περιέχει τρεις διαφορετικούς κανόνες (βλέπε την απόφαση James κ.α. κατά Ηνωμένου Βασιλείου της 21 Φεβρουαρίου 1986, Σειρά Α, Αριθ. 98-B, σελίς 29, § 37). Ο πρώτος κανόνας που διατυπώνεται στην πρώτη ψράση της πρώτης παραγράφου και είναι γενικής φύσεως, ορίζει την αρχή της ειρηνικής απόλαυσης της περιουσίας. Ο δεύτερος κανόνας στην δεύτερη ψράση της ίδιας παραγράφου, καλύπτει την στέρηση της ιδιοκτησίας και θέτει ορισμένες προϋποθέσεις σε αυτήν. Ο τρίτος κανόνας, που περιέχεται στην δεύτερη παράγραφο, αναγνωρίζει ότι τα Συμβαλλόμενα Κράτη δικαιούνται μεταξύ άλλων να ελέγχουν την χρήση της ιδιοκτησίας σύμφωνα με το γενικό συμφέρον. Ο δεύτερος και ο τρίτος απ' αυτούς τους κανόνες, που ενδιαφέρονται για ιδιαίτερες περιπτώσεις παραβίασης του δικαιώματος της ειρηνικής απόλαυσης της ιδιοκτησίας, πρέπει να ερμηνεύονται υπό το πώς της γενικής αρχής που θεσπίζεται από τον πρώτο κανόνα.

57. Η Κυβέρνηση ισχυρίσθηκε ότι οι προβαλλόμενοι λόγοι του

Μεταφραστικό Γραφείο Υπουργείου Εξωτερικών, Αθήνα.

Bureau des Traductions du Ministère des Affaires Etrangères
de la République Hellénique, Athènes.

Hellenic Republic - Ministry of Foreign Affairs
Translation Office, Athens.

αιτουσών I.M. που δεν ήταν συμβαλλόμενα μέρη της συμφωνίας της 11 Μαΐου 1988 - Α.Ε. , Α.Λ.Κ. ,
Μ.Σ. , Χ.Α. και Μ.Σ.Κ.

- αφορούσαν κατά φαντασίαν παραβιάσεις του δικαιώματος που διασφαλίζεται από το Άρθρο 1 του Πρώτου Πρωτοκόλλου, καθ' ότι οι διατάξεις του Νόμου 1700/1987, ειδικότερα το άρθρο 3 δεν επαρκούσαν να αποστερήσουν αυτές τις Ιερές Μονές διά νόμου των δικαιωμάτων τους επί της εν θέματι περιουσίας ή να μεταβιβάσουν στο Κράτος διά της λειτουργίας του νόμου την κατοχή και νομή αυτής.

Στηρίχθηκαν στην διατύπωση του άρθρου 3(1)(Α), και ιδιαιτέρως στους όρους "θεωρείται ότι ανήκουν στο ... Δημόσιο", που όπως ισχυρίζονται έδωσαν στο άρθρο αυτό μία ειδική σημασία. Στην πραγματικότητα, ισχυρίζεται η Κυβέρνηση, η διάταξη δημιουργήσε ένα απλό τεκμήριο κυριότητας, ένα νομικό πλάσμα, το οποίο ήταν ευκόλως μαχητό διά της αποδείξεως του εναντίου. Η έκφραση "θεωρείται ότι ανήκουν στο ... Δημόσιο" δεν σημαίνει ότι το Δημόσιο πραγματικά αποκτά την κυριότητα της εν λόγω περιουσίας. Το θέμα αυτό παρέμενε λανθάνον μέχρι τα διεκδικούμενα από τις Ιερές Μονές δικαιώματα να τύχουν ικανοποιητικής νομικής θεμελίωσης. Το συμπέρασμα στο οποίο καταλήγουμε από μία τέτοια κατά γράμμα προσέγγιση επιβεβαιώνεται από τα συμφραζόμενα της διατάξεως, ιδιαιτέρως από την έννομη προστασία που χορηγείται στις I.M. από το άρθρο 4(4) και (7) του Νόμου 1700/1987, που τους επέτρεψε να προβάλλουν διεκδικήσεις ενώπιον μίας αντικειμενικής και αμερόληπτης αρχής, δηλαδή των

Μεταφραστικό Γραφείο Υπουργείου Εξωτερικών, Αθήνα.

Bureau des Traductions du Ministère des Affaires Etrangères
de la République Hellénique, Athènes.

Hellenic Republic - Ministry of Foreign Affairs
Translation Office, Athens.

δικαστηρίων. Ακόμα, επαφίετο στο Δημόσιο να επιλέξει τα κατάλληλα μέσα κρίσης μίας αμφιλεγόμενης νομικής κατάστασης στην υπόθεση της κυριότητας και να ορίσει την ακολουθητέα διαδικασία για τον σκοπό αυτό.

58. Το Δικαστήριο θεωρεί ότι δημιουργώντας ένα τεκμήριο κυριότητας υπό του Δημοσίου, το άρθρο 3(1)(Α) μεταθέτει το βάρος της αποδείξεως στις αιτούσες I.M., οι οποίες μπορούν να διεκδικήσουν την κυριότητα της υπό κρίσιν γής μόνον εάν προέρχεται από μία δεόντως μεταγεγραμμένη πράξη, από μία διάταξη νόμου ή από μία αμετάκλητη δικαστική απόφαση εις βάρος του Δημοσίου. Το άρθρο 3(1)(Α) σε συνδυασμό με το άρθρο 1(1) με τον τρόπο αυτό αποστερεί τις I.M. από την δυνατότητα να στηριχθούν προς τον σκοπό της αποδείξεως του εναντίου, σε όλους τους τρόπους κτήσεως κυριότητας που προβλέπονται από το Ελληνικό δίκαιο, με τους οποίους πιθανώς οι αιτούσες I.M.

απέκτησαν την περιουσία τους, περιλαμβανομένης της χρησιμότητας και ακόμη και μίας αμετάκλητης δικαστικής αποφάσεως εις βάρος ενός ιδιώτου. Το συμπέρασμα αυτό ενισχύεται και από την απόφαση 35/1991 του Πρωτοδικείου Πατρών (βλέπε § 41 ανωτέρω), η οποία αφορά μία I.M. που δεν συγκαταλέγεται μεταξύ των αιτουσών της παρούσης, αλλά η οποία παρουσιάζει σαφώς τις συνέπειες της θέσεως σε ισχύ του άρθρου 3.

59. Στις προτάσεις της Κυβερνήσεως, αναφέρετο ότι ορισμένες εκτάσεις από τις επίδικες γαίες στην πραγματικότητα ανήκαν στο Δημόσιο και οι αιτούσες I.M. τις κατείχαν απλώς ως νομείς. Το Συμβούλιο της Επικρατείας επί πλέον στην απόφασή του

Μεταφραστικό Γραφείο Υπουργείου Εξωτερικών, Αθήνα.

Bureau des Traductions du Ministère des Affaires Etrangères
de la République Hellénique, Athènes.

Hellenic Republic - Ministry of Foreign Affairs
Translation Office, Athens.

της 7 Δεκεμβρίου 1987 (βλέπε § 31 ανωτέρω) είχε δεχθεί ότι οι διατάξεις του Νόμου 1700/1987 δεν τις αποστερούσαν από τις ιδιοκτησίες τους διότι είπετο από τις διατάξεις αυτές ότι οι Ι.Μ. δεν είχαν την κυριότητα.

60. Δεν είναι εφικτό για το Δικαστήριο να καθορίσει μόνο του ποιές από τις επίδικες εκτάσεις γής μπορούν να θεωρηθούν κατά το Ελληνικό Δίκαιο ότι ανήκουν στην πραγματικότητα στο Δημόσιο. Παρατηρεί ωστόσο ότι οι Ι.Μ. που είναι αρχαία ιδρυτικά μέρη της Ελληνικής Εκκλησίας και ιδρύθηκαν πολύ πριν δημιουργηθεί το Ελληνικό Κράτος, έχουν ανά τους αιώνες συσσωρεύσει σημαντική ακίνητη περιουσία. Χωρίς αμφιβολία, οι έγγραφοι τίτλοι κυριότητας που αποκτήθηκαν κατά την διάρκεια της Βυζαντινής Αυτοκρατορίας και της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας έχουν χαθεί ή καταστραφεί, προκειμένου περί αυτών των γαιών τις οποίες κατείχαν για τόσο μακρό χρονικό διάστημα, έστω και χωρίς νόμιμο τίτλο, η χρονική διάρκεια της κατοχής που απαιτείται ώστε να θεμελιωθεί χρησικτησία τόσο έναντι του Δημοσίου όσο και έναντι τρίτων είχε μετά βεβαιότητας συμπληρωθεί κατά την στιγμή που ο Νόμος 1700/1987 ετέθη σε ισχύ. Στο σημείο αυτό το δικαστήριο προσδίδει ιδιαίτερη σημασία στην κτήση κυριότητας διά χρησικτησίας διότι δεν υπάρχει κτηματολόγιο στην Ελλάδα και διότι ήταν αδύνατο να γίνεται μεταγραφή τίτλων προ του 1856 και μεταγραφή κληροδοσιών και κληρονομιών προ του 1946 (βλέπε § 24 ανωτέρω).

61. Το Δημόσιο που δυνάμει της παραγράφου 1(Α) του άρθρου 3 θεωρείται ότι είναι ο ιδιοκτήτης της γεωργικής και δασικής πε-

Μεταφραστικό Γραφείο Υπουργείου Εξωτερικών, Αθήνα.

Bureau des Traductions du Ministère des Affaires Etrangères
de la République Hellénique, Athènes.

Hellenic Republic - Ministry of Foreign Affairs
Translation Office, Athens.

ριουσίας και αυτομάτως αποκτά την χρήση και την κατοχή αυτής, δυνάμει της παραγράφου 1(Β) του ιδίου άρθρου (βλέπε § 25 ανωτέρω). Κατά την γνώμη του Δικαστηρίου, αυτό δεν αποτελεί απλώς ένα δικονομικό κανόνα που αφορά το βάρος της αποδείξεως αλλά μία ουσιαστική διάταξη της οποίας αποτέλεσμα είναι η μεταβίβαση της πλήρους κυριότητας της επίδικης γής στο Δημόσιο.

62. Η Κυβέρνηση ετόνισε ότι η διατύπωση του άρθρου 3(1)(Β) δεν προχώρησε περισσότερο από το να αναφέρει θεωρητικώς ότι υπήρχαν νομικές βάσεις για αυτήν την κατοχή. Η κατοχή εν τούτοις δεν ήταν μία φανταστική κατάσταση πραγμάτων. Για όσο χρόνο το κράτος δεν είχε αναλάβει την φυσική εξουσία επί της επίδικης γής (και δεν την είχε αναλάβει), δεν μπορούσε να ασκήσει τα δικαιώματα που προέρχονται από την κατοχή και χρήση. Αναφέρθηκε ως απόδειξη το Άρθρο 4 του Νόμου το οποίο απαιτούσε από κάθε κάτοχο γής να την παραδώσει στο Δημόσιο.

Η Κυβέρνηση ισχυρίσθηκε ότι όπως και αν έχουν τα πράγματα δεν μπορεί να υπάρξει απώλεια χρήσης και κατοχής μέχρι τον χρόνο που θα επιδοθεί πρωτόκολλο διοικητικής αποβολής. Ακόμη και σ' αυτήν την περίπτωση το Άρθρο 4 παρείχε στις αιτούσες

I.M. αποτελεσματική προστασία, είτε διά της διαδικασίας της αιτήσεως ακυρώσεως αυτού του πρωτοκόλλου, κατά την οποία τα Δικαστήρια επίσης θα επαλήθευαν τα εκ της χρησικτησίας δικαιώματα των Ιερών Μονών, ή μέσω διεκδικητικής αγωγής κατά τα Άρθρα 1094 ως 1112 του Αστικού Κώδικα (βλέπε § 26 ανωτέρω).

63. Το Δικαστήριο δεν μπορεί να δεχθεί τις προτάσεις της Κυ-

Μεταφραστικό Γραφείο Υπουργείου Εξωτερικών, Αθήνα.

Bureau des Traductions du Ministère des Affaires Etrangères
de la République Hellénique, Athènes.

Hellenic Republic - Ministry of Foreign Affairs
Translation Office, Athens.

βερνήσεως στο σημείο αυτό. Σημειώνει ότι το Άρθρο του Νόμου 1700/1987 συνιστά μία διάταξη τεχνικής φύσεως που έχει ως αντικείμενο την εφαρμογή του Αρθρου 3 του Νόμου. Στην πρώτη παράγραφο το Άρθρο 4 παρέχει στις αιτούσες Ι.Μ. προθεσμία δύο μηνών για να παραδώσουν τις υπό κρίση γαίες στον προϊστάμενο της αρμοδίας γεωργικής ή δασικής υπηρεσίας, σε εναντία δε περίπτωση ο τελευταίος θα είχε την δυνατότητα να εκδώσει ένα πρωτόκολλο διοικητικής αποβολής. Οσον αφορά τα ένδικα μέσα που χορηγούνται με τις παραγράφους 4 και 7, τα πρώτα εξ' αυτών δεν έχουν ανασταλτικό αποτέλεσμα, ενώ για τα δεύτερα υπάρχει η προϋπόθεση όπως οι αιτούντες έχουν οικειοθελώς παραχωρήσει την περιουσία τους ή ότι δεν θα έχουν μετέλθει τα πρώτα ένδικα μέσα εντός της προβλεπομένης προθεσμίας.

64. Η Κυβέρνηση στηρίχθηκε στο γεγονός ότι καμμία από τις αιτούσες Ι.Μ. δεν έχει μέχρι σήμερα μεταβιβάσει την περιουσία της στο Δημόσιο και δεν έχει επιδοθεί κανένα πρωτόκολλο διοικητικής αποβολής προς οποιαδήποτε από τις Ι.Μ. , δεδομένου ότι το διάταγμα που θα όριζε λεπτομερώς τα της εφαρμογής των Αρθρων 3 και 4 (Άρθρο 4(9) του Νόμου) δεν έχει ακόμη εκδοθεί. Λόγω της φιλικής διευθετήσεως που επετεύχθη μεταξύ της Ελληνικής Εκκλησίας και του Δημοσίου στις 11 Μαΐου 1988 και στην εκπνευρασμένη πρόθεση του Δημοσίου να επανεξετάσει το θέμα της εκκλησιαστικής περιουσίας στο σύνολό του (βλέπε § 42 ανωτέρω), οι διατάξεις του Νόμου 1700/1987 παρέμεναν γράμμα κενό.

65. Το Δικαστήριο παρατηρεί εν τούτοις ότι καμμία από τις 5

Μεταφραστικό Γραφείο Υπουργείου Εξωτερικών, Αθήνα.

Bureau des Traductions du Ministère des Affaires Etrangères
de la République Hellénique, Athènes.

Hellenic Republic - Ministry of Foreign Affairs
Translation Office, Athens.

I.M. δεν προσχώρησε στην Συμφωνία της 11 Μαΐου 1987 κατά το έτος που ακολούθησε την κύρωσή της από το Κοινοβούλιο, όπως προέβλεπε το Άρθρο 2(1) του Νόμου 1811/1988 (βλέπε § 33 ανωτέρω). Κατά συνέπεια οι διατάξεις του Νόμου 1700/1987 συνέχισαν να ισχύουν επ' αυτών. Το γεγονός ότι δεν έχει εκδοθεί κανένα πρωτόκολλο διοικητικής αποβολής δεν αποτελεί εγγύηση ότι δεν θα εκδοθεί και στο μέλλον, ιδιαιτέρως εν' όψει των εγκυκλίων της 5 Ιανουαρίου και 20 Φεβρουαρίου 1989 (βλέπε § 39 ανωτέρω) οι οποίες ευρίσκονται ακόμη σε ισχύ και της στάσεως των διοικητικών αρχών (βλέπε § 43 ανωτέρω) μετά την σύναψη της συμφωνίας.

66. Με δεδομένα τα ανωτέρω, υπήρξε παραβίαση του δικαιώματος των αιτουσών I.M. για ειρηνική απόλαυση της περιουσίας τους, που συνιστά "στέρνηση" της περιουσίας με την έννοια της δεύτερης ψράσεως της πρώτης παραγράφου του Αρθρου 1.

2. "Για δημοσία ωφέλεια"

67. Το Δικαστήριο πρέπει ως εκ τούτου να κρίνει εάν αυτή η στέρνηση της περιουσίας είχε ένα θεμιτό στόχο "για δημοσία ωφέλεια" με την έννοια του δεύτερου κανόνα κατά το Άρθρο 1.

68. Οι αιτούσες I.M. αμφισβητούν την νομιμότητα του σκοπού του Νόμου 1700/1987 ισχυριζόμενες ότι δεν είχε ως προορισμό να μεταβιβάσει τις απαλλοτριούμενες γαίες σε ακτήμονες αγρότες, αλλά να επιτρέψει την κερδοφόρα αξιοποίησή τους. Το Άρθρο 2(1) του Νόμου 1700/1987 προβλέπει — με την μορφή απλώς ενός προαιρετικού δικαιώματος — την παραχώρηση της χρήσης της

Μεταφραστικό Γραφείο Υπουργείου Εξωτερικών, Αθήνα.

Bureau des Traductions du Ministère des Affaires Etrangères
de la République Hellénique, Athènes.

Hellenic Republic - Ministry of Foreign Affairs
Translation Office, Athens.

επίδικης γής σε γεωργούς που ήσαν — ή που θα μπορούσαν να γίνουν στο μέλλον — μέλη γεωργικών συνεταιρισμών, όχι σε ακτήμονες αγρότες. Εάν ο Νόμος πραγματικά επεδίωκε μία κοινωνική πολιτική, θα μπορούσε το ίδιο αποτέλεσμα να είχε επιτευχθεί χωρίς να παραβιασθούν τα ιδιοκτησιακά δικαιώματα των αιτουσών I.M. .

69. Το Δικαστήριο παρατηρεί ότι η αιτιολογική έκθεση του νομοσχεδίου που υπεβλήθη στην Βουλή αναφέρει τους λόγους που λαμβάνεται το προσβαλλόμενο μέτρο: για να σταματήσουν οι παράνομες πωλήσεις αυτών των γαιών, ή καταπατήσεις αυτών ή και η εγκατάλειψή τους ή η ανεξέλεγκτη ανάπτυξή τους (βλέπε § 24 ανωτέρω). Η προαιρετική φύση της παραχώρησης της χρήσης των γαιών σε αγρότες ή γεωργικούς συνεταιρισμούς (Άρθρο 2(1) του Νόμου — βλέπε παραγράφους 25 και 68 ανωτέρω) και η συμπερίληψη δημοσίων φορέων μεταξύ των δικαιούχων αυτών των παραχωρήσεων (Άρθρο 2(1) του Νόμου) θα μπορούσε να ενσπείρει κάποια αμφιβολία ως προς τους λόγους λήψεως αυτού του μέτρου, αλλά δεν επαρκούν για να αφαιρέσουν από τον γενικό σκοπό του Νόμου 1700/1987 την νομιμότητά του ως εκδιδομένου "για δημοσία ωφέλεια".

3. Αναλογικότητα της παρέμβασης

70. Μία παρέμβαση στην ειρηνική απόλαυση της περιουσίας πρέπει να επιτυγχάνει μία "δίκαιη ισορροπία" μεταξύ των απαιτήσεων του γενικού συμφέροντος της κοινωνίας και των απαιτήσεων της προστασίας των ατομικών θεμελιωδών δικαιωμάτων (βλέπε με-

Μεταφραστικό Γραφείο Υπουργείου Εξωτερικών, Αθήνα.

Bureau des Traductions du Ministère des Affaires Etrangères
de la République Hellénique, Athènes.

Hellenic Republic - Ministry of Foreign Affairs
Translation Office, Athens.

ΕΛΛ.

ταξύ άλλων την απόφαση Sporrong & Lonnroth κατά Σουηδίας της 23 Σεπτεμβρίου 1982, Σειρά Α, αριθμός 52, σελίς 26, § 69). Η φροντίδα για επίτευξη αυτής της ισορροπίας αντικατοπτρίζεται στην διάρθρωση του Αρθρου 1 στο σύνολό του (ενθ' ανωτ.) περιλαμβανομένης ως εκ τούτου της δεύτερης φράσεως η οποία πρέπει να ερμηνεύεται υπό το πνεύμα της γενικής αρχής που διακηρύσσεται στην πρώτη φράση (βλέπε § 56 ανωτέρω). Ειδικότερα, πρέπει να υπάρχει μιά εύλογη σχέση αναλογικότητας μεταξύ των μετερχομένων μέσων και του επιδιωκόμενου σκοπού από κάθε μέτρο που στερεί ένα πρόσωπο της περιουσίας του (βλέπε την απόφαση James κ.α. που αναφέρθηκε προηγουμένως, σελίς 34, § 50).

71. Οι όροι της αποζημίωσης δυνάμει της οικείας νομοθεσίας είναι ουσιώδους σημασίας για την αξιολόγηση εάν το προσβαλλόμενο μέτρο σέβεται την απαιτούμενη δίκαιη ισορροπία και κυρίως εάν δεν επιβάλλει ένα δυσανάλογο βάρος στους αιτούντες. Σχετικώς με το στοιχείο αυτό, η αφαίρεση περιουσίας χωρίς την πληρωμή ενός ποσού που έχει εύλογη σχέση με την αξία της περιουσίας αυτής συνήθως συνιστά δυσανάλογη επέμβαση η δε ολική απουσία αποζημίωσης μπορεί να θεωρηθεί δικαιολογημένη κατά το Αρθρο 1 μόνον σε εξαιρετικές περιπτώσεις. Το Αρθρο 1 ωστόσο δεν εγγυάται το δικαίωμα πλήρους αποζημίωσης σε όλες τις περιπτώσεις, δεδομένου ότι οι νόμιμοι στόχοι της "δημοσίας ωφέλειας" είναι δυνατόν να απαιτούν να δοθεί αποζημίωση μικρότερη από την πλήρη αγοραία αξία (βλέπε Lithgow κ.α. κατά Ηνωμένου Βασιλείου, απόφαση της 8.7.1986, Σειρά Α, Αριθ. 102, σσ. 50-51, § 121).

Μεταφραστικό Γραφείο Υπουργείου Εξωτερικών, Αθήνα.

Bureau des Traductions du Ministère des Affaires Etrangères
de la République Hellénique, Athènes.

Hellenic Republic - Ministry of Foreign Affairs
Translation Office, Athens.

72. Οι αιτούσες I.M. ισχυρίζονται ότι οι διατάξεις του Νόμου 1700/1987 δεν ικανοποιούν την απαίτηση της αναλογικότητας.

73. Η Επιτροπή έκρινε ότι οι υπάρχουσες εξαιρετικές περιστάσεις — όπως οι τρόποι κτήσεως και χρήσεως της περιουσίας, η εξάρτηση των I.M. από την Εκκλησία της Ελλάδος και η εξάρτηση της Εκκλησίας της Ελλάδος από το Κράτος — δικαιολογούν την μη καταβολή αποζημίωσης.

74. Το Δικαστήριο δεν συμφωνεί με την εκτίμηση αυτή.

Το 1952 το νομοθετικό σώμα στην Ελλάδα έλαβε μέτρα για την απαλλοτρίωση μεγάλου μέρους της μοναστηριακής αγροτολιβαδικής περιουσίας. Το 1952 όπως και το 1987 τα μοναστήρια είχαν παύσει πλέον να επιτελούν το ίδιο κοινωνικό, εκπαιδευτικό και πολιτιστικό έργο που επιτελούσαν πριν δημιουργηθεί το Ελληνικό Κράτος (βλέπε παράγραφο 6 ανωτέρω). Η νομοθεσία ωστόσο προέβλεπε αποζημίωση ενός τρίτου της πραγματικής αξίας της απαλλοτριωμένης γής (βλέπε παράγραφο 9 ανωτέρω).

Εν τούτοις, στον Νόμο 1700/1987 δεν υπήρχε παρόμοια διάταξη.

Το 5% που προβλεπόταν σε αντάλλαγμα της χορήγησης στους γεωργούς του δικαιώματος χρήσεως της γής θα πληρωνόταν, μετά την παραχώρηση της κυριότητας στο Δημόσιο, στο νομικό πρόσωπο δημοσίου δικαίου που θα δημιουργείτο δυνάμει του άρθρου 9 του Νόμου για τις ανάγκες της εκπαίδευσης (παράγραφος 1(B) του αρ-

Μεταφραστικό Γραφείο Υπουργείου Εξωτερικών, Αθήνα.

Bureau des Traductions du Ministère des Affaires Etrangères
de la République Hellénique, Athènes.

Hellenic Republic - Ministry of Foreign Affairs
Translation Office, Athens.

θρου 3 - βλέπε παραγράφους 25 και 28 ανωτέρω). Η δυνατότητα παραχώρησης γής προς Ι.Μ. που δεν διαθέτουν επαρκή ακίνητη περιουσία "αποκλειστικά για αυτοκαλλιέργεια από τους ίδιους τους μοναχούς" (παράγραφος 3(3) του Νόμου) και τα προβλεπόμενα στο άρθρο 10 κονδύλια από τον προϋπολογισμό (βλέπε παράγραφο 28 ανωτέρω) δεν μπορούν να θεωρηθούν ως αποζημίωση.

75. Επιβάλλοντας ένα σημαντικό βάρος στις αιτούσες Ι.Μ. που στερούνται των περιουσιών τους, ο Νόμος 1700/1987 δεν διατηρεί μια δίκαιη ισορροπία μεταξύ των διαφόρων συμφερόντων, όπως απαιτεί το Άρθρο 1 του Πρώτου Πρωτοκόλλου.

Υπάρχει κατά συνέπειαν παραβίαση αυτού του Αρθρου στην περίπτωση των πέντε αιτουσών Ι.Μ. που δεν έχουν υπογράψει την συμφωνία της 11.5.1988.

Γ. Θέση των τριών Ι.Μ. που ήσαν συμβαλλόμενα μέ-
ρη της συμφωνίας της 11 Μαΐου 1988

76. Οι Ι.Μ. αυτές, - Α.Π. , Ο.Α. και Φ.Β. - ισχυρίσθηκαν ότι ο Νόμος 1811/1988 ήταν ομοίως αντίθετος προς το Άρθρο 1 του Πρώτου Πρωτοκόλλου. Ισχυρίσθηκαν ότι είχαν εξαναγκασθεί να υπογράψουν την συμφωνία της 11.5.1988. Ανέφεραν ότι είχαν οδηγηθεί σε σφάλμα από την Εκκλησία της Ελλάδος, διότι η Εκκλησία, μη συμμορφούμενη με τις διαλυτικές αιρέσεις της προκαταρκτικής συμφωνίας, είχε υπερβεί την εξουσία της. Δεν έλαβαν αποζημίωση για την παραχώρηση μέσων των αγροτολιβαδικών και δασικών περιουσιών τους στο Δημόσιο, δεδομένου ότι η παροχή και αντιπαροχή (quid pro quo) του

Μεταφραστικό Γραφείο Υπουργείου Εξωτερικών, Αθήνα.

Bureau des Traductions du Ministère des Affaires Etrangères
de la République Hellénique, Athènes.

Hellenic Republic - Ministry of Foreign Affairs
Translation Office, Athens.

αρθρου 4 της συμφωνία ωφελούσε την Εκκλησία της Ελλάδος και όχι τις Ι.Μ. που είχαν προσχωρήσει στην συμφωνία (βλέπε παράγραφο 34 ανωτέρω).

77. Στην έκθεσή της η Επιτροπή έκρινε ότι είναι άσκοπο να εξετασθεί το θέμα δεδομένου ότι έχει κλείσει για όλες τις αιτούσες Ι.Μ. ;.

78. Το Δικαστήριο, που είχε διαφορετική άποψη εν γένει στο θέμα (βλέπε παράγραφο 55 ανωτέρω), δεν μπορεί ωστόσο να αγνοήσει το γεγονός ότι οι τρεις εν προκειμένω αιτούσες Ι.Μ. είχαν υπογράψει την συμφωνία της 11.5.1988. Εν συνεχεία, μία από αυτές υπέβαλε αίτηση στα εθνικά δικαστήρια ισχυριζόμενη την ύπαρξη πολλών ουσιαστικών και τυπικών ελαττωμάτων. Το Εφετείο Αθηνών δέχθηκε ότι η κύρωση της συμφωνίας από την Βουλή είχε ως αποτέλεσμα της επικυρώσεώς της στο σύνολό της (βλέπε παραγράφους 36-38 ανωτέρω).

Από τα στοιχεία που υπάρχουν στην διάθεση του Δικαστηρίου, δεν είναι δυνατόν να συναχθεί ότι οι εν λόγω τρεις Ι.Μ.

ενήργησαν υπό εξαναγκασμό. Κατά συνέπεια, το Δικαστήριο πρέπει να δεχθεί ότι δεν υπήρξε παραβίαση του ιδιοκτησιακού δικαιώματός τους.

III. ΙΣΧΥΡΙΣΜΟΣ ΓΙΑ ΠΑΡΑΒΙΑΣΗ ΤΟΥ ΑΡΘΡΟΥ 6 § 1 ΤΗΣ ΣΥΜΒΑΣΕΩΣ

79. Οι αιτούσες Ι.Μ. προέβαλαν ότι υπήρξε παραβίαση του Αρθρου 6 § 1 της Συμβάσεως που ορίζει:

Μεταφραστικό Γραφείο Υπουργείου Εξωτερικών, Αθήνα.

Bureau des Traductions du Ministère des Affaires Etrangères
de la République Hellénique, Athènes.

Hellenic Republic - Ministry of Foreign Affairs
Translation Office, Athens.

"Πάν πρόσωπον έχει δικαίωμα όπως η υπόθεσίς του δικασθή δικάως ... και εντός λογικής προθεσμίας υπό ... δικαστηρίου ... το οποίον θα αποφασίσει επί των δικαιωμάτων και υποχρεώσεων του αστικής φύσεως ..."

Σύμφωνα με τις προτάσεις τους, το άρθρο 1(1) του Νόμου 1700/1987 τους στερούσε το δικαίωμα να ζητήσουν από δικαστήριο να κρίνει, πρώτον, κάθε διαφορά (αμφισβήτηση) σχετική με την διοίκηση και διαχείριση της περιουσίας που παρέμενε στην κυριότητά τους, και δεύτερον, κάθε διαφορά στον καθορισμό της αποζημίωσης του απαλλοτριούμενου μέρους της περιουσίας τους.

80. Όπως το Δικαστήριο έχει δηλώσει στην απόφαση της 21.1.1975 επί της υποθέσεως Golder κατά Ηνωμένου Βασιλείου, το Αρθρου 6 § 1 "ενσωματώνει το 'δικαίωμα προσφυγής σε δικαστήριο', του οποίου μία πτυχή αποτελεί το δικαίωμα πρόσβασης σε δικαστήριο, ήτοι το δικαίωμα εγέρσεως αγωγής επί αστικών υποθέσεων" Σειρά Α, Αριθ. 18, σ. 18, § 36). Στο Αρθρο 6 § 1 "μπορεί [τοιουτοτρόπως] να στηριχθεί όποιος θεωρεί ότι κάποια παραβίαση στην άσκηση ενός δικαιώματός του (αστικής φύσεως) είναι παράνομη και παραπονείται ότι δεν είχε την δυνατότητα να υποβάλει αυτή την απαίτηση σε δικαστήριο που πληροί τις προϋποθέσεις του Αρθρου 6 § 1" (βλέπε Le Compte, Van Leuven & De Meyere κατά Βελγίου, απόφαση της 23.6.1981, Σειρά Α, Αριθ. 43, σ. 20, § 44). Εν προκειμένω το ιδιοκτησιακό δικαίωμα είναι χωρίς αμφιβολία "δικαίωμα αστικής φύσεως" (βλέπε μεταξύ άλλων την απόφαση επί της υποθέσεως Sporrang & Lonnroth που αναφέρθηκε ανωτέρω, σελίς 29, § 79). Ωστόσο το "δικαίωμα προσφυγής

Μεταφραστικό Γραφείο Υπουργείου Εξωτερικών, Αθήνα.

Bureau des Traductions du Ministère des Affaires Etrangères
de la République Hellénique, Athènes.

Hellenic Republic - Ministry of Foreign Affairs
Translation Office, Athens.

σε δικαστήριο" που διασφαλίζεται με το Άρθρο 6 § 1 "καλύπτει μόνον 'αμφισβητήσεις' (διαφορές) επί των 'δικαιωμάτων και υποχρεώσεων' (αστικής φύσεως) που, έστω και σε μαχητή βάση, μπορούν να αναγνωρισθούν από το εγχώριο δίκαιο. [Το Άρθρο 6 § 1] δεν εγγυάται αφ' εαυτού κάποιο συγκεκριμένο περιεχόμενο των 'δικαιωμάτων και υποχρεώσεων' (αστικής φύσεως) στο ουσιαστικό δίκαιο των Συμβαλλομένων Κρατών" (βλέπε μεταξύ άλλων την απόφαση επί της υποθέσεως Lithgow κ.α. που αναφέρθηκε ανωτέρω, σελίς 70, § 192).

81. Ο πρώτος λόγος μπορεί να προβληθεί μόνον από I.M. που δεν ήσαν συμβαλλόμενα μέρη της συμφωνίας της 11.5.1988, διότι δυνάμει του άρθρου 5 της συμφωνίας (βλέπε παράγραφο 35 ανωτέρω), οι I.M. που την υπέγραψαν είχαν την ικανότητα να προσφεύγουν στα δικαστήρια για την παρακρατηθείσα περιουσία.

Από την άλλη πλευρά, το άρθρο 1(1) του Νόμου 1700/1987, από το οποίο διέπονται οι I.M. που δεν συνεβλήθησαν στην συμφωνία, τις καθιστά εξ ολοκλήρου εξηρημένες από την Εκκλησία της Ελλάδος για την υπεράσπιση του μέρους της περιουσίας τους που εξαιρέθηκε από την παραχώρηση κυριότητας που πραγματοποιήθηκε με το άρθρο 3.

82. Η Επιτροπή έκρινε ότι το σύστημα που υιοθετήθηκε ήταν δικαιολογημένο. Η Εκκλησία της Ελλάδος, που ανέλαβε την διοίκηση και διαχείριση αυτής της περιουσίας από τον καταργηθέντα ΟΔΕΠ, είχε προφανές συμφέρον να εξασφαλίσει την επαρκή υπεράσπιση

Μεταφραστικό Γραφείο Υπουργείου Εξωτερικών, Αθήνα.

Bureau des Traductions du Ministère des Affaires Etrangères
de la République Hellénique, Athènes.

Hellenic Republic - Ministry of Foreign Affairs
Translation Office, Athens.

της περιουσίας σε κάθε διαδικασία ενώπιον δικαστηρίων,

Η Κυβέρνηση συμφώνησε με την Επιτροπή επ' αυτού του σημείου και προσέθεσε ότι τα ένδικα μέσα που όριζαν οι παράγραφοι 4 και 7 του άρθρου 4 – ειδικές διατάξεις που υπερίσχυαν της γενικής διατάξεως του άρθρου 1(1) – παρείχε στις Ι.Μ.

αυτές την νομιμοποίηση να προστατεύσουν τα ιδιοκτησιακά τους δικαιώματα.

83. Το Δικαστήριο έχει ήδη διαπιστώσει ότι η Ελληνική νομοθεσία έχει δώσει στις αιτούσες Ι.Μ. νομική προσωπικότητα δημοσίου δικαίου στις έννομες σχέσεις τους, με σκοπό να τους εξασφαλίσει μεγαλύτερη προστασία (βλέπε παράγραφο 49 ανωτέρω). Σημειώνει ακόμη ότι κατά τον χρόνο που ο ΟΔΕΠ – του οποίου η πλειοψηφία των μελών του κεντρικού διοικητικού συμβουλίου διοριζόταν από τις Εκκλησιαστικές αρχές – είχε την διοίκηση και διαχείριση της εκποιητέας περιουσίας, οι Ι.Μ. είχαν την ικανότητα να προσφεύγουν στα δικαστήρια.

Στερώντας από τις Ι.Μ. κάθε περαιτέρω δυνατότητα να προσφεύγουν στα δικαστήρια για τα παράπονα που τυχόν έχουν κατά του Ελληνικού Δημοσίου, τρίτων ή της ίδιας της Εκκλησίας της Ελλάδος σε σχέση με τα ιδιοκτησιακά δικαιώματά τους, ή ακόμη και να παρεμβαίνουν σε αυτές τις δίκες, το άρθρο 1(1) θίγει την ουσία του "δικαιώματος προσφυγής σε δικαστήριο" (βλέπε Φίλνς κατά Ελλάδος, απόφαση της 27.8.1991, Σειρά Α, Αριθ. 209, σ. 23, § 65 και Fayed κατά Ηνωμένου Βασιλείου, απόφαση της 21.9.1994, Σειρά Α, Αριθ. 294-B, § 65).

Μεταφραστικό Γραφείο Υπουργείου Εξωτερικών, Αθήνα.

Bureau des Traductions du Ministère des Affaires Etrangères
de la République Hellénique, Athènes.

Hellenic Republic - Ministry of Foreign Affairs
Translation Office, Athens.

84. Υπάρχει κατά συνέπειαν παραβίαση του Αρθρου 6 § 1 σχετικά με τον πρώτο προβαλλόμενο λόγο των αιτουσών I.M. που δεν είναι συμβαλλόμενα μέρη της συμφωνίας της 11.5.1988.

85. Οσον αφορά τον δεύτερο λόγο, το Δικαστήριο με βάση το συμπέρασμά του της παραγράφου 78, σημειώνει και πάλι ότι ο λόγος αυτός μπορεί να προβληθεί μόνον από I.M. που δεν είναι συμβαλλόμενα μέρη της συμφωνίας της 11.5.1988.

Είναι καλά θεμελιωμένο στην νομολογία του Δικαστηρίου ότι κατ' αρχήν το Αρθρο 6 § 1 εγγυάται το δικαίωμα πρόσβασης στα δικαστήρια για την εκδίκαση απαιτήσεων (αμφισβητήσεων) κατά το εγχώριο δίκαιο, σχετικά με πληρωτέες αποζημιώσεις λόγω απαλλοτριώσεως ιδιοκτησίας (βλέπε μεταξύ άλλων την απόφαση επί της υποθέσεως Lithgow κ.α. που αναφέρθηκε ανωτέρω, σελίς 70, § 192). Οι αιτούντες δεν δικαιούνται να λάβουν αποζημίωση βάσει του Νόμου 1700/1987 που θεωρούσε ότι η κυριότητα της γής δεν ανήκε στις I.M. (βλέπε παράγραφο 31 ανωτέρω). Με δεδομένο την προηγούμενη διαπίστωση δυνάμει του Αρθρου 1 του Πρώτου Πρωτοκόλλου σχετικά με την απουσία αποζημίωσης από τον Νόμο 1700/1987 (βλέπε παράγραφο 74 ανωτέρω), και την διαπίστωση που γίνεται στην παράγραφο 84 ανωτέρω, το Δικαστήριο δεν θεωρεί αναγκαίο να εξετάσει περαιτέρω αυτόν τον προβαλλόμενο λόγο δυνάμει του Αρθρου 6 § 1.

IV. ΙΣΧΥΡΙΣΜΟΣ ΓΙΑ ΠΑΡΑΒΙΑΣΗ ΤΩΝ ΑΡΘΡΩΝ 9 & 11 ΤΗΣ ΣΥΜ-
ΒΑΣΕΩΣ

86. Οι αιτούσες I.M. προέβαλαν ότι υπήρξαν παραβιάσεις

Μεταφραστικό Γραφείο Υπουργείου Εξωτερικών, Αθήνα.

Bureau des Traductions du Ministère des Affaires Etrangères
de la République Hellénique, Athènes.

Hellenic Republic - Ministry of Foreign Affairs
Translation Office, Athens.

του δικαιώματος στην ελευθερία της θρησκείας (Άρθρο 9 της Συμβάσεως) και του δικαιώματος στην ελευθερία του συνέρχεσθαι (Άρθρο 11 της Συμβάσεως) καθ' ότι ο Νόμος 1700/1987 τις αποστερούσε από τα μέσα επιδίωξης των θρησκευτικών τους σκοπών και της διαψύλαξης των θησαυρών της Χριστιανοσύνης.

Με βάση το Άρθρο 9 ισχυρίσθηκαν ότι οι προβαλλόμενες διατάξεις του νόμου τις εμποδίζουν να επιτελέσουν την ασκητική τους αποστολή. Με βάση το Άρθρο 11 τονίζουν ότι το άρθρο 3(3) του Νόμου εμποδίζει την αύξηση του αριθμού των μοναχών και αποτρέπει τους πιστούς από το να κάνουν δωρεές προς αυτές.

87. Το Δικαστήριο, όπως και η Κυβέρνηση και η Επιτροπή, δεν δέχεται αυτούς τους ισχυρισμούς. Οσον αφορά τον πρώτο προβαλλόμενο λόγο, θεωρεί ότι η διάταξη που φέρεται να είναι αντίθετη προς το Άρθρο 1 του Πρώτου Πρωτοκόλλου με κανέναν τρόπο δεν αφορά τα αντικείμενα που προορίζονται για την λατρεία του Θεού και κατά συνέπεια δεν παρεμβαίνει στην άσκηση του δικαιώματος στην ελευθερία της θρησκείας. Ο δεύτερος λόγος φαίνεται ότι είναι υποθετικός.

88. Συνεπώς, δεν υπάρχει παραβίαση των Αρθρων 9 και 11 της Συμβάσεως.

V. ΙΣΧΥΡΙΣΜΟΣ ΓΙΑ ΠΑΡΑΒΙΑΣΗ ΤΟΥ ΑΡΘΡΟΥ 13 ΤΗΣ ΣΥΜΒΑΣΕΩΣ

86. Οι αιτούσες I.M. ισχυρίσθηκαν ότι, κατά παράβαση του Αρθρου 13 της Συμβάσεως, δεν είχαν πραγματικό δικαίωμα προσφυγής σε εθνική αρχή, που να τους δίδει την δυνατότητα να

Μεταφραστικό Γραφείο Υπουργείου Εξωτερικών, Αθήνα.

Bureau des Traductions du Ministère des Affaires Etrangères
de la République Hellénique, Athènes.

Hellenic Republic - Ministry of Foreign Affairs
Translation Office, Athens.

παραπονεθούν για την παραβίαση των δικαιωμάτων που τους παρέχει η Σύμβαση.

90. Το Δικαστήριο, όπως και η Επιτροπή, επανέλαβε ότι το Άρθρο 13 δεν ψθάνει στο σημείο να απαιτεί την ύπαρξη ένδικου μέσου διά του οποίου οι νόμοι ενός Συμβαλλομένου Κράτους να μπορούν να προσβληθούν ενώπιον μίας εθνικής αρχής, ως αντίθετοι προς την Σύμβαση (βλέπε την απόφαση James κ.α. που αναφέρθηκε προηγουμένως, σ. 47, § 85). Ο προβαλλόμενος από τις Ι.Μ. λόγος πρέπει ως εκ τούτου να απορριφθεί.

VI. ΙΣΧΥΡΙΣΜΟΣ ΓΙΑ ΠΑΡΑΒΙΑΣΗ ΤΟΥ ΑΡΘΡΟΥ 14 ΤΗΣ ΣΥΜΒΑΣΕΩΣ
ΣΕ ΣΥΝΔΥΑΣΜΟ ΜΕ ΤΑ ΑΡΘΡΑ 6, 9 ΚΑΙ 11 ΤΗΣ ΣΥΜΒΑΣΕΩΣ
ΚΑΙ ΤΟ ΑΡΘΡΟ 1 ΤΟΥ ΠΡΩΤΟΥ ΠΡΩΤΟΚΟΛΛΟΥ

91. Τέλος, οι αιτούσες Ι.Μ. στηρίχθηκαν στο Άρθρο 14 της Συμβάσεως που ορίζει:

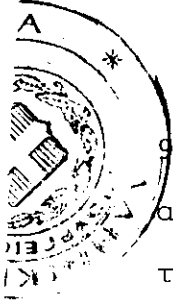
"Η χρήση των αναγνωρισμένων εν τη παρούση Συμβάσει δικαιωμάτων και ελευθεριών δέον να εξασφαλισθεί ασχέτως διακρίσεως φύλου, φυλής, χρώματος, γλώσσας, θρησκείας, πολιτικών ή άλλων πεποιθήσεων, εθνικής ή κοινωνικής προελεύσεως, συμμετοχής σε εθνικήν μειονότητα, περιουσίας, γεννήσεως ή άλλης καταστάσεως."

Ενώπιον της Επιτροπής ισχυρίσθηκαν ότι είναι θύματα διακρίσεων δεδομένου ότι μόνον οι Ι.Μ. που ανήκουν στην Εκκλησία της Ελλάδος εθίγησαν από τις διατάξεις του Νόμου 1700/1987.

Μεταφραστικό Γραφείο Υπουργείου Εξωτερικών, Αθήνα.

Bureau des Traductions du Ministère des Affaires Etrangères
de la République Hellénique, Athènes.

Hellenic Republic - Ministry of Foreign Affairs
Translation Office, Athens.

92. Σύμφωνα με την νομολογία του Δικαστηρίου, το Άρθρο 14 δεν απαγορεύει κάθε διαφορά μεταχείρισης στην άσκηση των δικαιωμάτων και των ελευθεριών (βλέπε την πλέον πρόσφατη απόφαση Hoffmann κατά Αυστρίας, της 23.6.1993, Σειρά Α, Αριθ. 255-С, σ. 58, § 31).

Λεδομένων των στενών δεσμών μεταξύ της Εκκλησίας της Ελλάδος και των αιτουσών Ι.Μ., η διάκριση μεταξύ των τελευταίων και των Ι.Μ. που υπάγονται στο Οικουμενικό Πατριαρχείο Κωνσταντινουπόλεως ή τα Πατριαρχεία Αλεξανδρείας, Αντιοχείας και Ιεροσολύμων, ή στον Πανάγιο Τάφο και την Ιερά Μονή Ορους Σινά, ή άλλες Εκκλησίες και δόγματα, δεν στερείται σκοπού και δικαιολόγησης. Κατά συνέπεια, δεν υπάρχει παραβίαση του Αρθρου 14 σε συνδυασμό με τα προαναφερθέντα Άρθρα της Συμβάσεως και του Πρώτου Πρωτοκόλλου.

93. Στο υπόμνημά τους προς το Δικαστήριο, οι αιτούσες Ι.Μ. παραπονέθηκαν επίσης για την διάκριση που έκανε ο Νόμος 1811/1988 μεταξύ των Ι.Μ. που είχαν υπογράψει την συμφωνία της 11.5.1988 και εκείνων που δεν την είχαν υπογράψει.

94. Με δεδομένα τα πορίσματα των παραγράφων 75, 84 και 88 ανωτέρω, το Δικαστήριο δεν κρίνει ότι είναι αναγκαίο να αποφασίσει επ' αυτού του ισχυρισμού με βάση το Άρθρο 14 σε συνδυασμό με τα Άρθρα 6 § 1, 9 και 11 της Συμβάσεως και του Αρθρου 1 του Πρώτου Πρωτοκόλλου.

Μεταφραστικό Γραφείο Υπουργείου Εξωτερικών, Αθήνα.

Bureau des Traductions du Ministère des Affaires Etrangères
de la République Hellénique, Athènes.

Hellenic Republic - Ministry of Foreign Affairs
Translation Office, Athens.

VII. ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΤΟΥ ΑΡΘΡΟΥ 50 ΤΗΣ ΣΥΜΒΑΣΕΩΣ

95. Κατά το Άρθρο 50 της Συμβάσεως,

"Εάν το δικαστήριο αποφανθεί ότι απόφασις ληφθείσα ή μέτρον διαταχθέν υπό δικαστικής ή πάσης άλλης αρχής υψηλού συμβαλλομένου μέρους αντίκειται εν όλω ή εν μέρει προς τας απορρεούσας εκ της παρούσης συμβάσεως υποχρεώσεις, και εάν το εσωτερικόν δίκαιον του εν λόγω μέρους δεν επιτρέπει ειμή την ατελή επανόρθωσιν των συνεπειών της αποφάσεως ταύτης ή του μέτρου τούτου, η απόφασις του δικαστηρίου θα χορηγεί, εν ανάγκη, εις το αδικηθέν μέρος δικαίαν ικανοποίησιν."

96. Με βάση αυτήν την διάταξιν, οι αιτούσες I.M. ζητούν χρηματική αποζημίωση και αποζημίωση για τα δικαστικά έξοδα και τις αμοιβές δικηγόρων.

A. Χρηματική αποζημίωση

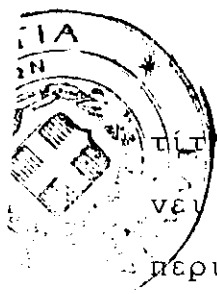
97. Στο κεφάλαιο της χρηματικής αποζημίωσης, οι οκτώ αιτούσες I.M. ζητούν 7.640.255.213.120 (επτά τρισεκατομμύρια, εξακόσια σαράντα δισεκατομμύρια, διακόσια πενήντα πέντε εκατομμύρια διακόσιες δεκατρείς χιλιάδες εκατόν είκοσι) δραχμές.

98. Η Κυβέρνηση ισχυρίσθηκε ότι οι I.M. δεν είχαν προσδιορίσει την περιουσία που εθίγετο από τις προσβαλλόμενες διατάξεις. Οι απαιτήσεις τους για αποζημίωση, που κάλυπταν το σύνολο της περιουσίας τους: μοναστήρια, εκκλησίες, αστικά κτίρια και περιουσιακά στοιχεία για τα οποία δεν υπήρχαν νόμιμοι

Μεταφραστικό Γραφείο Υπουργείου Εξωτερικών, Αθήνα.

Bureau des Traductions du Ministère des Affaires Etrangères
de la République Hellénique, Athènes.

Hellenic Republic - Ministry of Foreign Affairs
Translation Office, Athens.

πίπτοι, ήσαν πολύ αόριστες για να ποσοτικοποιηθούν. Για να γίνει ακριβής υπολογισμός, θα χρειασθεί να προσδιορισθούν όλα τα περιουσιακά στοιχεία των Ι.Μ. που είναι διάσπαρτα σε όλη την Ελλάδα.

99. Ο Αντιπρόσωπος της Επιτροπής δεν εξέφρασε γνώμη.

100. Υπό τις συνθήκες της υποθέσεως, το Δικαστήριο κρίνει ότι το ερώτημα της εφαρμογής του Αρθρου 50 δεν είναι ώριμο να αποφασισθεί προκειμένου περί της χρηματικής αποζημιώσεως, και ότι το Δικαστήριο πρέπει να επιφυλαχθεί, έχοντας υπ' όψη την δυνατότητα επιτεύξεως συμφωνίας μεταξύ του Καθ' ού Δημοσίου και των αιτουσών Ι.Μ. (Αρθρο 54 §§ 1 και 4 του Κανονισμού του Δικαστηρίου).

Β. Εξοδα και δαπάνες

101. Οι αιτούσες Ι.Μ. ζητούν επίσης 8.400.000 (οκτώ εκατομμύρια τετρακόσιες χιλιάδες) δραχμές για αμοιβές δικηγόρων και διάφορα έξοδα της δίκης στους θεσμούς της Συμβάσεως.

102. Η Κυβέρνηση θεωρεί αυτή την απαίτηση αόριστη και διογκωμένη. Ισχυρίσθηκε ότι μόνον το ένα τέταρτο του ζητουμένου ποσού μπορεί να δικαιολογηθεί με βάση τα κριτήρια που υπάρχουν στην νομολογία του Δικαστηρίου.

103. Ο Αντιπρόσωπος της Επιτροπής δεν εξέφρασε γνώμη.

104. Εχοντας υπ' όψη το γεγονός ότι υπήρξε παραβίαση στις κυριότερες πτυχές της υποθέσεως, το Δικαστήριο δέχεται την απαι-

τηση στο σύνολό της.

ΔΙΑ ΤΑΥΤΑ ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ ΟΜΟΦΩΝΩΣ

1. Απορρίπτεται τις προκαταρκτικές αντιρρήσεις της Κυβερνήσεως,
2. Δέχεται ότι υπήρξε παραβίαση του Αρθρου 1 του Πρώτου Πρωτοκόλλου προκειμένου περί των αιτουσών Μονών που δεν ήταν συμβαλλόμενα μέρη της συμφωνίας της 11.5.1988,
3. Δέχεται ότι δεν υπήρξε παραβίαση του Αρθρου 1 του Πρώτου Πρωτοκόλλου προκειμένου περί των αιτουσών Μονών που ήταν συμβαλλόμενα μέρη της συμφωνίας της 11.5.1988,
4. Δέχεται ότι υπήρξε παραβίαση του Αρθρου 6 §1 της Συμβάσεως προκειμένου περί της πρώτης καταγγελίας των αιτουσών Μονών που δεν ήταν συμβαλλόμενα μέρη της συμφωνίας της 11.5.1988,
5. Δέχεται ότι δεν είναι αναγκαίο να εξετάσει την δεύτερη καταγγελία του Αρθρου 6 §1 των αιτουσών Μονών που δεν ήταν συμβαλλόμενα μέρη της συμφωνίας της 11.5.1988,
6. Δέχεται ότι δεν υπήρξε παραβίαση των Αρθρων 9, 11 και 13 της Συμβάσεως,
7. Δέχεται ότι δεν υπήρξε παραβίαση του Αρθρου 14 σε συνδυασμό με τα Αρθρα 6, 9 και 11 της Συμβάσεως και το Άρθρο 1 του Πρώτου Πρωτοκόλλου προκειμένου περί της διακρίσεως μεταξύ των αιτουσών Μονών που υπάγονται στην Εκκλησία της

Μεταφραστικό Γραφείο Υπουργείου Εξωτερικών, Αθήνα.

Bureau des Traductions du Ministère des Affaires Etrangères
de la République Hellénique, Athènes.

Hellenic Republic - Ministry of Foreign Affairs
Translation Office, Athens.

Ελλάδος και των Μονών που υπάγονται στα Πατριαρχεία που αναφέρονται στην παράγραφο 92,

8. Δέχεται ότι δεν είναι αναγκαίο να αποφασίσει επί της καταγγελίας που βασίζεται στο Άρθρο 14 της Συμβάσεως σε συνδυασμό με τα ίδια Άρθρα προκειμένου περί της διακρίσεως μεταξύ των Μονών που ήσαν συμβαλλόμενα μέρη της συμφωνίας της 11.5.1988,
9. Δέχεται ότι το Καθ'ού Δημόσιο οφείλει να καταβάλει στις αιτούσες Μονές που δεν ήσαν συμβαλλόμενα μέρη της συμφωνίας, το ποσόν των 8.400.000 (οκτώ εκατομμυρίων τετρακοσίων χιλιάδων) δραχμών εντός τριών μηνών για έξοδα και δαπάνες
10. Δέχεται ότι το ερώτημα της εφαρμογής του Αρθρου 50 της Συμβάσεως δεν είναι ώριμο να αποφασισθεί προκειμένου περί της χρηματικής αποζημιώσεως,
- κατά συνέπειαν
- (α) επιφυλάσσεται επ' αυτού του θέματος,
- (β) καλεί την Κυβέρνηση και τις αιτούσες Μονές να υποβάλουν εντός των προσεχών έξη μηνών τις παρατηρήσεις τους επί του θέματος, και ιδιαιτέρως να ενημερώσουν το Δικαστήριο για τυχόν συμφωνία που θα συνάψουν,
- (γ) επιφυλάσσεται ως προς την περαιτέρω διαδικασία και μεταβιβάζει την εξουσία στον Πρόεδρο του Τμήματος να την

Μεταφραστικό Γραφείο Υπουργείου Εξωτερικών, Αθήνα.

Bureau des Traductions du Ministère des Affaires Etrangères
de la République Hellénique, Athènes.

Hellenic Republic - Ministry of Foreign Affairs
Translation Office, Athens.

καθορίσει ανάλογα με τις ανάγκες που θα υπάρξουν.

Συνετάγη στην Αγγλική και την Γαλλική και εδημοσιεύθη σε δημόσια συζήτηση στο Κτίριο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, Στρασβούργο, στις 9 Δεκεμβρίου 1994.

Herbert PETZOLD

Αναπληρωτής Γραμματεάς

Rolv RYSSDAL

Πρόεδρος

=====

Ακριβής μετάφραση από το συνημμένο αγγλικό πρωτότυπο

Γιάννης Ι Κογκώνης

Αθήνα, 21.01.95

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΕΞΩΤΕΡΙΚΩΝ

Επικυρώνεται το γνήσιο της παρα-
κάτω υπογραφής του μεταφραστή
του Υπουργείου Εξωτερικών ο οποί-
ος μετέφρασε το συνημμένο κείμενο.

23 ΙΑΝ. 1995

[Signature]
ΑΝΑΠΛΗΡΩΤΗΣ ΓΡΑΜΜΑΤΕΑΣ

Μεταφραστικό Γραφείο Υπουργείου Εξωτερικών, Αθήνα.

Bureau des Traductions du Ministère des Affaires Etrangères
de la République Hellénique, Athènes.

Hellenic Republic - Ministry of Foreign Affairs
Translation Office, Athens.